

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Barbora Pleváková

**Právo registrovaných partnerů na rodinný život
ve smyslu nálezů Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 7/15**

Diplomová práce

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Právo registrovaných partnerů na rodinný život ve smyslu nálezu Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 7/15*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Nové Jičíně dne 19. 6. 2018

Barbora Pleváková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za odborné vedení při psaní diplomové práce, za její věcné připomínky a v neposlední řadě za její čas.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Rodina a manželství v. rodina a registrované partnerství	8
1.1 Tradiční model rodiny	9
1.2 Manželství	10
1.3 Homoparentální rodina	13
2 Osvojení	19
2.1 Osvojení dítěte jedním registrovaným partnerem	21
2.1.1 Rozpor ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství s LZPS	25
2.1.2 Rozpor ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství s Úmluvou ..	35
2.2 Osvojení biologického dítěte druhého registrovaného partnera	38
2.3 Společné osvojení dítěte registrovanými partnery	41
Závěr	43
Seznam použitých zdrojů	47
Odborné publikace	47
Příspěvky ve sborníku	47
Články	48
Internetové zdroje	48
Legislativní akty	50
Judikatura	51
Ostatní zdroje	51
Shrnutí	52
Summary	52
Seznam klíčových slov	53
Key words	53

Seznam použitých zkratk

- ESLP** Evropský soud pro lidská práva
- LZPS** Usnesení představenstva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního práva České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- OZ** Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- RegP** Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Úmluva** Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Úvod

Téma diplomové práce „*Právo registrovaných partnerů na rodinný život ve smyslu nálezu Ústavního soudu, sp. zn. Pl. ÚS 7/15*“ jsem si vybrala, jelikož se domnívám, že se jedná o téma v současné době značně populární, a to nejenom s ohledem na rozhodnutí Ústavního soudu České republiky, kterým došlo ke zrušení jednoho odstavce zákona o registrovaném partnerství, což ve svém důsledku založilo možnost individuálního osvojení registrovanými partnery. Dané rozhodnutí bylo navíc významné i v tom směru, že podnítilo diskusi týkající se osvojení registrovanými partnery. V současné době byl navíc skupinou poslanců předložen návrh novely občanského zákoníku, jenž by stejnopohlavním párům umožnil vstupovat do manželství, což by těmto párům umožnilo přístup i k dalším typům osvojení nezletilých dětí, a sice osvojení biologického dítěte jednoho z registrovaných partnerů partnerem druhým a dokonce i společné osvojení nezletilého dítěte. Diplomová práce si přitom klade za cíl posoudit soulad aktuální právní úpravy osvojení nezletilých dětí registrovanými partnery, a rovněž i právní úpravy přede dnem 14. června 2016, tedy před vydáním předmětného nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15, se zásadou rovného zacházení a zákazem diskriminace zaručenými články 1 a 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a taktéž s článkem 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i s právem na rodinný život zaručeným článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Stěžejní důraz diplomové práce se přitom zaměřuje na analýzu citovaného nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15. Za tímto účelem pak využiji především jazykovou a teleologickou výkladovou metodu.

Diplomová práce je (kromě úvodu a závěru) rozdělena do dvou stěžejních oblastí. První kapitola se zaměřuje na otázku rodiny, kdy na prvním místě je rozebrána otázka tzv. tradičního modelu rodiny. Dále je v jejím rámci pojednáváno o institutu manželství, se zaměřením na nedávné novinky týkající se této oblasti, především na kampaň „*Jsme fér*“ a rovněž na návrh novely občanského zákoníku, kterým by došlo k zpřístupnění institutu manželství rovněž i homosexuálním párům. V neposlední řadě bude v první kapitole rozebrán rovněž pojem homoparentální rodina, jakožto rodina tvořená homosexuálním párem a jejich dítětem, respektive dětmi. Druhá kapitola diplomové práce pak pojednává o osvojení nezletilého dítěte, se zaměřením na možnost registrovaných partnerů na jejich osvojení. Hlavní důraz je kladen na otázku možné diskriminace registrovaných partnerů související s jejich omezenou možností osvojení v porovnání s párem heterosexuálním, resp. především s páry manželskými. Největší pozornost je přitom soustředěna na otázku individuálního

osvojení nezletilého dítěte, jakožto jediný typ osvojení, jenž je v současné době registrovaným partnerům v České republice přístupný. Nebudou však opomenuty ani další dva typy osvojení, a sice osvojení biologického dítěte druhého registrovaného partnera a společné osvojení dítěte registrovanými partnery. Tyto však s ohledem na rozsáhlost daného tématu budou zmíněny pouze stručně.

Stěžejními zdroji využitými pro tvorbu diplomové práce byly samozřejmě právní předpisy dané problematiky se dotýkající. Především se jedná o zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Nejedná se však o výčet taxativní, v práci jsou citovány rovněž i ustanovení jiných právních předpisů a též mezinárodních smluv – především Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Důležitým zdrojem mé práce byly rovněž komentáře k daným, výše vymezeným zákonům a Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod. Dále jsem pro tvorbu práce využila celou řadu odborných publikací, článků, internetových zdrojů a v neposlední řadě rovněž i soudní rozhodnutí.

1 Rodina a manželství v. rodina a registrované partnerství

„Formulovat obecně přijatelnou definici rodiny je obtížné.“¹ Jak přitom konstatoval Ústavní soud, pokoušet se o formulaci obecně platné a výstižné definice pojmu „rodina“ je primárně úkolem jiných společenských disciplín, než práva. Naopak z právního hlediska je klíčové vytvořit prostředí pro dostatečnou ochranu rodiny a zajištění všech podmínek pro to, aby plnila své základní funkce. Ve svém nálezu Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. června 2016, který ostatně bude podrobněji rozebrán v následující části této diplomové práce, se proto omezil na konstatování, že daný pojem chápe „*primárně nikoliv jako jakýsi umělý sociální konstrukt, nýbrž především jako konstrukt biologický, založený na pokrevním příbuzenství osob, které spolu žijí, případně jako vztah nepříbuzenský, který vztah biologický napodobuje.*“²

Rodina zajišťuje celou řadu různých činností, především své členy hmotně zabezpečuje, pečuje o jejich zdraví, výživu a kulturní dědictví, vštěpuje jim morální postoje, jejich členy ovlivňuje, usměrňuje, chrání i podporuje. Rovněž ve vztahu ke společnosti rodina plní určité funkce, a to především funkci reprodukční.³ Odpůrci stejnopohlavních rodin přitom jako jeden z důvodů, proč odmítají existenci takovéto rodinné prostředí uznat, uvádějí právě neschopnost těchto rodin zajistit biologickou reprodukci.

Rodinu dále můžeme rozdělovat (resp. odlišovat) z různých hledisek, kdy sociologové hovoří především o tzv. úplné či neúplné rodině, rodině základní (nukleární), dvou či vícegenerační rodině, rodině harmonické, patologické apod.⁴

Rodinu je přitom nutno chápat jakožto pokračování života v dalších generacích, proto je zároveň potřeba dovodit, že v případě bezdětného partnerského vztahu (bez ohledu na to, zda se jedná o vztah manželů, registrovaných partnerů, neregistrovaných stejnopohlavních párů či vztah v rámci nesezdaného soužití muže a ženy), nelze označit za rodinu. A to ani v případě, kdy vedou společnou domácnost a vykazují mnohé projevy rodinného společenství a rodinné sounáležitosti.⁵

¹ STEJNÁ RODINA. 1. CO JE RODINA? [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.stejnarodina.cz/co-je-rodina.html>>.

² náleží Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 36

³ STAŠOVÁ, Leona. In KRAUS, Blahoslav, POLÁČKOVÁ, Věra (eds). Člověk – prostředí – výchova: K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001, s. 79.

⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 36

⁵ RADVANOVÁ, Senta. In RADVANOVÁ, Senta a kol. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 3.

1.1 Tradiční model rodiny

Pojem „tradiční“ lze chápat nejenom jakožto vymezení časové, ale případně rovněž i z hlediska sociální ukotvenosti (tj. jakožto model rodiny institucionalizovaný zákony). Do 18. století se rodinou rozuměla tzv. rodina širší, která předpokládala zpravidla společný život více generací. Takto však již povětšinou rodina pojmána není a naopak se za rodinu v tradičním pojetí považuje rodina „nukleární“, která je složena z obou biologických rodičů, žijících v manželském svazku, a jejich dětí. Takovéto pojetí „tradiční rodiny“ je však „pouhým“ laickým významem tohoto pojmu.⁶ Naopak, jak uvádí socioložka Hana Maříková, z pohledu sociálních věd tradiční rodina neexistuje již bezmála více než sto let. Historicky bylo totiž výše zmíněné uspořádání založeno na značně hierarchické a pevně mocensky svázané struktuře, kdy v čele stál muž, jenž rozhodoval prakticky o všech záležitostech rodiny. V 19. a na počátku 20. století byl tedy tento model spjat s předpokladem, že muž je v první řadě živitelem rodiny, žena pak měla pečovat o děti a domácnost, navíc byla zcela finančně a emočně závislá na manželovi. V současné době již samozřejmě rodina takto chápána není (přestože názory, že ten, kdo se má starat o domácnost a o děti je žena, a naopak muž je tím, kdo rodinu finančně zajišťuje, nejsou nijak neobvyklé ani dnes).⁷ Ačkoliv tedy pojem odvolávající se na „tradiční“ má tendenci rodinu prezentovat jakožto jev, který je historicky a kulturně neměnný, z výše uvedeného vyplývá, že ani samotný pojem „tradiční rodina“ neměnný nezůstal a sám se v průběhu let značně vyvíjel.

Je tedy nepochybné, že společnost se neustále rozvíjí a s tím se rozvíjí rovněž i náhled na pojem rodina. V současné době proto nelze konstatovat, že by tradiční nukleární rodina byla tím jediným „správným“ modelem rodinného fungování. Naopak je nutno, i ve světle výše vymezeného, konstatovat, že žádný jediný „správný“ model rodinného fungování neexistuje. Vedle této tradiční nukleární rodiny existuje celá řada dalších podob rodinného soužití, jako jsou například rodiny monoparentální, rozvedené, homoparentální a podobně. Rodinu v současné době tedy musíme vnímat jakožto „pestrý a živý systém odrážející aktuální sociodemografické trendy, který se mění a má schopnost se přizpůsobovat (jak změnám venku, tak i uvnitř rodiny)“.⁸

⁶ STEJNÁ RODINA. 1. CO JE RODINA? [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.stejnarodina.cz/co-je-rodina.html>>.

⁷ HAMPLOVÁ, Ludmila. Tradiční rodina již přes sto let neexistuje. Není to ale špatně, říká socioložka [online]. LIDOVKY.cz, 25. září 2016 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <https://www.lidovky.cz/existuje-jeste-tradicni-rodina-dmt-zpravy-domov.aspx?c=A160924_150515_ln_domov_ELE>.

⁸ STEJNÁ RODINA. 1. CO JE RODINA? [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.stejnarodina.cz/co-je-rodina.html>>.

Je tedy nutno uzavřít, že koncept rodiny se v průběhu času neustále mění, a to jak v závislosti na místě, tak i v souvislosti s historickou dobou. Sokolová v tomto směru uvádí, že rodina není přirozeným fenoménem, ale naopak zcela racionální, politickou a selektivní institucí, která funguje jakožto organizační a kontrolní jednotka společnosti.⁹

1.2 Manželství

Manželství je institucí, která je v České republice přístupná pouze dvěma osobám různého pohlaví, tedy muži a ženě. To ostatně vyplývá rovněž již z legální definice manželství, kterou nalezneme v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“ či „OZ“), a jež uvádí, že, *„[m]anželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.“*¹⁰ Pro uzavření manželství je přitom vždy relevantní to pohlaví, které má snoubenec uvedeno v rodném listě.¹¹

Zároveň je nutno zmínit, že ne ve všech státech je manželství určeno pouze pro muže a ženu, jakožto dvě osoby rozdílného pohlaví. Naopak, některé zahraniční úpravy, jako je tomu například ve Francii či v Nizozemí, jsou založeny na genderové neutralitě a umožňují uzavřít manželství rovněž i homosexuálním jedincům, tedy zpřístupňují tento institut dvěma osobám bez ohledu na jejich pohlaví.¹² Rovněž i v České republice v současné době probíhá snaha o vypuštění z legální definice ono spojení svazek „muže a ženy“ a naopak o zpřístupnění uzavření manželství i pro páry stejného pohlaví. Jedná se o kampaň „*Jsme fér*“, zajišťovanou Koalicí za manželství, kterou tvoří organizace Amnesty International, Logos Česká republika, Mezipatra, Prague Pride a PROUD. Základní myšlenka kampaně „*Jsme fér*“ přitom zní, že láska je jen jedna, proto ti, kteří se milují, by měli mít možnost se vzít. Za tímto účelem pak Koalice za manželství začala v prosinci roku 2017 sbírat podpisy občanů pro

⁹ SOKOLOVÁ, Věra. A co děti? ...: gay a lesbické rodičovství. In FORMÁNKOVÁ, Lenka, RYTÍŘOVÁ, Kristýna (eds). abc feminismu. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, s. 80 - 96.

¹⁰ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 655

¹¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 43.

¹² ELISCHER, David. In RADVANOVA, Senta a kol. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 174 – 176.

petici, kterou následně hodlali předložit Parlamentu České republiky.¹³ Ke dni 7. 6. 2018 pak nasbírali celkem 70 150 podpisů.¹⁴

Důvod, pro který Koalice za manželství k tomuto kroku přistoupila, je přitom nejlépe seznatelný ze samotného textu petice, který zní následovně: „*My, níže podepsaní, prostřednictvím této petice žádáme poslankyně a poslance, senátorky a senátory, aby přijali zákon, který umožní manželství gayů a leseb v České republice. Český právní řád určuje dvě cesty, jak mohou lidé vstoupit do trvalého životního společenství – manželství a registrované partnerství. Jestli se můžete brát nebo jen registrovat, záleží pouze na vaší sexuální orientaci. Navíc oba instituty si nejsou rovny v právech a povinnostech. Manželství vytváří pouto mezi dvěma lidmi, kteří se o sebe postarají v dobrém i ve zlém bez ohledu na sexuální orientaci. Děkuje.*“¹⁵

Koalice za manželství se navíc odvolává i na nejnovější výzkum společnosti MEREDIAN z února roku 2018, kterého se zúčastnilo celkem 1 216 respondentů, a z něhož vyplynulo, že celých 75 % respondentů souhlasí s výrokem, že „*když se dva lidé milují, mají mít možnost zajištěného partnerského života v manželství bez ohledu na svoji sexuální orientaci*“.¹⁶ Rovněž i k možnosti adoptovat dítě se staví respondenti příznivěji, než například v roce 2016, kdy by tuto možnost podpořilo „*pouhých*“ 48 % respondentů.¹⁷ V únoru 2018 jich již bylo 71 % v případech osvojení biologického dítěte svého partnera, resp. 61 % respondentů v případech společného osvojení dětí například z ústavů.¹⁸ Je tedy nepochybné, že názory české společnosti na tuto otázku se v průběhu let neustále vyvíjejí a pro homosexuální páry jsou čím dál tím příznivější.

Dne 12. 6. 2018 dokonce skupina poslanců předložila Poslanecké sněmovně návrh zákona, jímž by mělo dojít k novelizaci občanského zákoníku, a tím k umožnění přístupu k institutu manželství všem osobám, bez ohledu na pohlaví. Návrh tedy předpokládá

¹³ PROUD. Manželství pro všechny bez rozdílu – je to fér? Ptá se nová kampaň, která vybízí k diskuzi [online]. proud.cz, 19. dubna 2017 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <<http://proud.cz/novinky/237-manzelstvi-pro-vsechny-bez-rozdilu-je-to-fer-pta-se-nova-kampan-ktera-vybizi-k-diskuzi.html>>.

¹⁴ JSME FÉR. Máme 70 tisíc podpisů pod peticí za manželství pro gay a lesbické páry [online]. jsmefer.cz, [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <<https://www.jsmefer.cz/>>.

¹⁵ PRAGUE PRIDE, z.s.. Petice [online]. jsmefer.cz, [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/zamanzelstvi/pages/282/attachments/original/1512122040/petice_manzelstvi_web.pdf?1512122040>.

¹⁶ KUBÍČKOVÁ, Klára. Když se milují, není co řešit, myslí si Češi [online]. jsmefer.cz, 24. dubna 2018 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <https://www.jsmefer.cz/vyzkum_verejneho_mineni>.

¹⁷ MEDIAN. Výzkum témat pro debaty před volbami do PSP 2017 [online]. median.eu, srpen – září 2017 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/6517051_Vyzkum_temat_pro_debaty_prvni_polovina_web.pdf>.

¹⁸ KUBÍČKOVÁ, Klára. Když se milují, není co řešit, myslí si Češi [online]. jsmefer.cz, 24. dubna 2018 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <https://www.jsmefer.cz/vyzkum_verejneho_mineni>.

vypuštění slovního spojení „*muže a ženy*“ v § 655 a 656 odst. 1 OZ a jejich nahrazení slovy „*dvou lidí*“. Ve světle citované novely by tedy měl do budoucna být za manželství chápán trvalý svazek dvou lidí vzniklý způsobem, který stanoví občanský zákoník. Důvodová zpráva k tomuto návrhu zákona pak jako hlavní důvod odůvodňující potřebu jeho přijetí dle mého názoru naprosto správně uvádí zájem nezletilých dětí vyrůstajících v těchto rodinách, které jsou za současné právní úpravy neodůvodněně znevýhodňovány oproti dětem vyrůstajícím v rodině manželů. Za základní princip navrhované právní úpravy pak uvádí poskytnutí stejnopohlavním párům a jejich dětem stejnou důstojnost a stejnou ochranu rodinného života, jakou zákon poskytuje manželům a jejich dětem, a tím zajistit rovné postavení ve společnosti i v právu. Důvodová zpráva dále rovněž upozorňuje na celou řadu rozdílů v rozsahu práv a povinností, jež existují mezi instituty manželství a registrovaným partnerstvím, a které spočívají jak v rovině symbolické, tak v rovině praktické.¹⁹

Samozřejmě je však stále možno nalézt řadu odpůrců, například JUDr. Daniela Kovářová zastává názor, že nejsilnějším důvodem, proč chtějí homosexuálové vstoupit do manželství, je závist párům heterosexuálním. Vedle toho však jako další důvody uvádí snahu o zrovnoprávnění sezdaných homosexuálních párů s páry heterosexuálními a rovněž praktické problémy, jež mohou registrovaným partnerům vzniknout, jako například otázka doprovodu dítěte k lékaři, informace o zdravotním stavu apod. Ačkoliv pak souhlasí s tím, že tyto problémy by bylo možné odstranit novelou zákona o registrovaném partnerství, s možností otevřít institut manželství všem bez rozdílu pohlaví nesouhlasí, a to mimo jiné už jen z toho důvodu, že termín „*manželství*“ vznikl spojením slov „*muž*“ a „*žena*“.²⁰

Cílem této diplomové práce přitom není zabývat se otázkou, zda by párům stejného pohlaví mělo či nemělo být přiznáno právo vstoupit do manželství. Je nepochybné, že tato otázka není jednoduchá a ačkoliv již zmíněné průzkumy ukazují, že společnost je čím dál tím více této možnosti nakloněna, bude záležet na zákonodárci, zda se k této možnosti přikloní. Na druhou stranu však lze zastávat názor, že v okamžiku, pokud nebude přistoupeno k tomuto kroku (tedy uzákonění manželství i pro homosexuální páry), je nutno vznést požadavek na změnu zákonné úpravy registrovaného partnerství ve smyslu jejího přiblížení se institutu manželství. Ačkoliv lze totiž pochopit, z jakého důvodu mnozí stále odmítají uzákonění možnosti osvojení dítěte homosexuálními partnery, a to ať již osvojení dítěte druhého partnera

¹⁹ sněmovní tisk 201/0, část č. 1/4 Novela zákona – občanský zákoník, s. 6 – 11

²⁰ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Manželství není pro všechny [online]. iDNES.cz, 2. května 2018 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <<https://danielakovarova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=661133>>.

(i když zde se důvod hledá hůře než ve druhém případě), tak společné osvojení dítěte registrovanými partnery, v některých otázkách se rozdílná právní úprava zdá být zcela nepochopitelnou, v některých případech dokonce naprosto nevhodnou. Za jeden z takových případů lze přitom považovat nemožnost vzniku společného jmění (registrovaných partnerů). Registrovaní partneři mohou být vždy pouze podílovými spoluvlastníky, přičemž v zákoně neexistuje žádná úprava vypořádání majetku v případě zániku registrovaného partnerství. Dalším případem pak může být například neexistence nároku na vdovský a vdovecký důchod.²¹ Tato problematika však jde již nad rámec diplomové práce.

1.3 Homoparentální rodina

Pojem homoparentální rodina používá odborná, zejména sociologická veřejnost, pro označení modelu rodiny, v níž dítě, případně více dětí, vychovávají osoby (resp. rodiče) s homosexuální orientací. Jedná se o poměrně mladý pojem, který byl poprvé použit až ve druhé polovině devadesátých let 20. století, a který nahrazuje (stále ještě využívané) pojmenování rodin gayů nebo lesbických žen.²² Dalšími termíny využívanými pro pojmenování těchto rodin jsou pak například tzv. homosexuální rodiny, gay-lesbické či stejnopohlavní rodiny. Zásadním kritériem pro dělení rodin na heterosexuální a homosexuální je přitom sexuální orientace dospělých osob (rodičů), nikoliv v této rodině vyrůstajících dětí.²³

Veřejná debata o homoparentálních rodinách se v České republice vede teprve krátkou dobu a přesný počet těchto rodin není znám. Ačkoliv jsou však homoparentální rodiny veřejnosti stále prezentovány jako pouhý existující fenomén, faktem zůstává, že stejnopohlavních párů pořizujících si společné dítě stále narůstá, což nepochybně souvisí s rozvojem celé společnosti a společenského nahlížení na homosexualitu jako takovou. Předpokládá se přitom, že největší procento z celkového počtu těchto rodin je tvořeno lesbickými matkami a jejich dětmi z předchozích vztahů, povětšinou tedy matkami, kterým je po rozvodu dítě svěřeno do péče.²⁴ Může se však jednat samozřejmě i o ženy, které v partnerském vztahu s mužem nikdy nežily a dítě vychovávají od počátku samy. Tyto rodiny pak bývají doplněny o matčinu partnerku, která může rovněž mít své vlastní děti.

²¹ K těmto i dalším rozdílům mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím viz např. sněmovní tisk 201/0, část č. 1/4 Novela zákona – občanský zákoník, s. 6 – 11.

²² BUREŠOVÁ, Kateřina. Homoparentální rodina. Rekodifikace & praxe, 2015, roč. 3, č. 9, s. 8.

²³ SEDLÁČKOVÁ, Anna. Specifika dětí z homoparentálních rodin [online]. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2009 [cit. 10. června 2018]. Dostupné na <<http://old.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2009110501>>.

²⁴ Vedle těchto rodin, označovaných někdy také jako rodiny lesbické, existují samozřejmě rovněž i tzv. gay rodiny, tvořené dvěma otci a dítětem, resp. dětmi.

V posledních letech pak rovněž narůstá procento ženských párů, které si dítě do svého vztahu pořizují zcela plánovaně. Na základě způsobu vzniku těchto rodin pak rozlišujeme smíšené lesbické rodiny, tj. rodiče s dětmi z předchozích heterosexuálních vztahů, a plánované lesbické rodiny složené z rodičů a dětí, které se narodily do lesbického vztahu zcela plánovaně. Samozřejmě zároveň existují rovněž i rodiny, které lze řadit do obou výše vymezených skupin, a které jsou založeny na situaci, kdy jedna, popřípadě obě, lesbické ženy mají dítě z předchozího heterosexuálního vztahu, ale posléze si plánovaně pořídí dítě další.²⁵

Jak ostatně vyplývá již z výše uvedeného, způsobů, jakými může homoparentální rodina vzniknout, je hned několik. V dřívější době děti v homoparentálních rodinách pocházely především z předchozích heterosexuálních vztahů. V současné době se však čím dál tím více můžeme setkávat se situací, kdy se děti rodí do těchto rodin plánovaně.²⁶ Zároveň je samozřejmě možné konstatovat, že pro ženy je cesta k rodičovství alespoň částečně snadnější, než pro homosexuální muže.

V okamžiku, kdy se pak homosexuální pár plánovaně rozhodne pořídít si dítě, existuje více možností, jak toho docílit. U žen bývá častou volbou oplodnění prováděné spermatem anonymního dárce na klinice, popřípadě dárce, kterého si samy najdou, a to buď na klinice, případně rovněž i v domácích podmínkách. Zároveň je však nutno upozornit, že nárok na asistovanou reprodukci má pouze muž a žena, kde je tento postup nutný ze zdravotních důvodů při léčbě neplodnosti této ženy či tohoto muže, a to v případě, kdy je málo pravděpodobné či zcela vyloučené, aby žena otěhotněla přirozeným způsobem, případně donosila životaschopný plod a navíc za podmínky, že jiné způsoby léčby neplodnosti ženy či neplodnosti muže nevedly nebo s vysokou mírou pravděpodobnosti nepovedou k jejímu otěhotnění.²⁷ Druhou možností „cesty k dítěti“ je tzv. sdílené rodičovství, což znamená možnost pro rodičovské páry lesbických žen a gay mužů se domluvit na společném rodičovství a zároveň i na rolích, jaké bude každý z nich nadále v životě dítěte zastávat. Tato situace pak ve své podstatě znamená, že dítě může mít až čtyři rodiče, tedy dva rodiče

²⁵ SEDLÁČKOVÁ, Anna. Specifika dětí z homoparentálních rodin [online]. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2009 [cit. 10. června 2018]. Dostupné na <<http://old.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2009110501>>.

²⁶ STEJNÁ RODINA. 3. CESTY K RODIČOVSTVÍ [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 10. června 2018]. Dostupné na <<http://www.stejnarodina.cz/cesty-k-rodicovstvi.html>>.

²⁷ zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, § 3 odst. 1. Druhým důvodem, vedle výše uvedeného, je případ, kdy je asistovaná reprodukce potřebou pro časné genetické vyšetření lidského embrya, je-li zdraví budoucího dítěte ohroženo z důvodu prokazatelného rizika přenosu geneticky podmíněných nemocí nebo vad, jejichž nositelem je tato žena nebo muž, srov. § 3 odst. 1 písm. b) citovaného zákona.

biologické a dva sociální.²⁸ O sdíleném rodičovství, jakožto jednom z možných modelů homoparentální rodiny, se v České republice hovoří spíše méně, Kutálková však ve své studii dochází k závěru, že v současné době mezi určitou skupinou rodičů pravděpodobně získává na popularitě.²⁹ Třetí možností je pak využití tzv. náhradní, surrogátní matky.³⁰ Je přitom zřejmé, že této možnosti budou z povahy věci využívat spíše homosexuální mužské páry. Při využití této cesty je zároveň nutno počítat se skutečností, že žena, která dítě porodí, je dle zákona matkou, a bude tedy zapsána do rodného listu dítěte.³¹ Vedle ní pak jako otec může být zapsán jeden muž z homosexuálního páru. Další cestou je poté pěstounství, případně osvojení dítěte. Poslední možnost je pak podrobněji rozebrána v druhé části této diplomové práce.

Homoparentální rodiny se však často mohou dostat do značně problematických situací, které jim ztěžují jejich běžné fungování. Za ty „běžné“ a předem předvídatelné je možné považovat především odmítavý přístup části společnosti. Stěžejními argumenty kritiků daného modelu rodin jsou přitom zejména tyto: 1) dítě se může naučit homosexualitě, 2) dva muži nebo dvě ženy neposkytnou ten druhý vzor, 3) dítě potřebuje (biologickou) matku, 4) neheterosexuální pár neposkytne vzor, jak funguje rodina heterosexuální, 5) dítě vyrůstající v homoparentálním modelu rodiny bude vykazovat kázeňské, prospěchové a jiné problémy, 6) dítě z homoparentálních rodin bude vysmíváno a šikanováno. Tyto argumenty se přitom v průběhu let příliš nezměnily, a to i přes skutečnost, že byly mnohými studiemi již úspěšně vyvráceny. Nejrůznější výzkumy provedené na dané téma totiž ukázaly, že u dětí žijících v homosexuální rodině nebylo zjištěno žádné narušení v jejich zdravém vývoji.³²

Pokud bychom navíc skutečně přistoupili k argumentu druhému, tedy, že dva muži nebo dvě ženy neposkytnou vzor druhého pohlaví, museli bychom odmítat rovněž i existenci například svobodných matek (či svobodných otců), neboť ani v této formě rodinného uspořádání vzor druhého pohlaví nenalezneme.

Ani s argumentem třetím nelze zcela souhlasit, naopak bych si ho dovolila upravit v tom směru, že dítě hlavně potřebuje rodiče. Nemohu se totiž ztotožnit s názorem, že matka musí

²⁸ STEJNÁ RODINA. 3. CESTY K RODIČOVSTVÍ [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 10. června 2018]. Dostupné na <<http://www.stejnarodina.cz/cesty-k-rodicovstvi.html>>.

²⁹ KUTÁLKOVÁ, Petra. Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi. Praha: Prague Pride, 2015, s. 42.

³⁰ Surogátní mateřství přitom v České republice není legislativně upraveno – není tedy výslovně zakázáno ani dovoleno.

³¹ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 775

³² STEJNÁ RODINA. 4. ARGUMENTY PRO A PROTI [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 10. června 2018]. Dostupné na <<http://stejnarodina.cz/argumenty-pro-a-proti.html>>.

být vždy tím „lepší“ rodičem. Ačkoliv je v naší společnosti více méně zakořeněno, že tím, kdo pečuje o dítě, je matka, nelze dospět k závěru, že by snad otec nebyl schopen poskytnout dítěti potřebnou péči a zázemí. Tento názor vychází z přesvědčení, že každá žena má od přírody „zakořeněnou“ touhu být matkou a rovněž vrozené mateřské instinkty a dovednosti. V současné době je však již nepochybné, že tomu tak není. Ne každá žena touží být matkou, stejně tak jako ne každý muž touží po tom být otcem. Navíc z pouhé skutečnosti, že žena je matkou, nelze usuzovat, že bude lepším rodičem než otec. Zastávám proto názor, že pro dítě je stěžejní, aby mělo milující osobu, která se bude schopna o dítě starat a poskytne mu potřebnou péči a zázemí. Není přitom rozhodující, zda se jedná o matku a otce, ani jestli se jedná o rodiče biologické či o náhradní rodinnou péči.

Lze tedy konstatovat, že z výše vymezených argumentů lze váhu přisoudit pouze argumentu šestému, tedy, že dítě z homoparentálních rodin může být ze strany svých vrstevníků vystaveno posměškům, případně až šikaně. Zároveň je však nutno klást si otázku, zda tuto skutečnost je možno označit za problém homoparentální rodiny, případně dokonce samotných dětí. Musím proto souhlasit s názorem, že „*označit toto za problém stejnopohlavní rodiny či dětí samotných je stejně tak nemístné, jako dítě ohrožené šikanou nutit k opuštění školy*“.³³ Naopak by měla být vyvíjena snaha o osvětu společnosti, především (ale nikoliv pouze) dětí, aby byla zajištěna podpora uznání jinakosti a pestrosti a odstranění stále trvajících předsudků.

Dalším dosud nezmíněným, nicméně velmi často využívaným argumentem směřujícím proti existenci homoparentální rodiny, je názor, že homosexuálové nemohou mít děti. S tímto tvrzením se však nemohu ztotožnit. Sexuální orientace totiž dozajista nesouvisí s reprodukčními schopnostmi, s touhou mít děti ani se schopností péče o dítě. Pomineme-li možnost asistované reprodukce, jakožto jednu z možností, jak plánovaně počít dítě v již existujícím homosexuálním vztahu, velmi časté jsou v praxi rovněž i situace, kdy dítě v homoparentálních rodinách pochází z dřívějšího heterosexuálního vztahu, například dřívějšího manželství. V tomto případě je tedy nepochybné, že tento rodič dítě mít může a bylo by přitom naprosto absurdní zastávat názor, že snad pouhým uvědoměním si své homosexuální orientace by reprodukční schopnost ztratil. Nadto, i kdybychom připustili fakt, že v případě plánovaného rodičovství v homosexuálních vztazích, je ve většině případů přístupováno k asistované reprodukci, případně surogátnímu mateřství či je využíván institut

³³ Tamtéž.

osvojení, je nutno zároveň připomenout, že rovněž i heterosexuální pár může mít problém s otěhotněním a bude nucen využít některou z výše uvedených možností.

Ač se přitom odpůrcům daný model rodiny „nelíbí“, je nepochybné, že v praxi homoparentální rodiny existují a existovat budou. Proto se lze domnívat, že je nutné, aby rovněž i český právní řád na tyto situace pamatoval a nestavěl děti z takových rodin do nezáviděného postavení vůči jejich vrstevníkům jen z toho důvodu, že jejich rodiče mají jinou, než společností preferovanou, sexuální orientaci.

Vedle odmítavého přístupu společnosti se však homoparentální rodiny musí vypořádat rovněž i s nerovným postavením těchto rodin, ve vztahu k rodinám heterosexuálním, tedy s absencí právní i další ochrany homoparentálních rodin. Je však nutno si uvědomit, že taková situace může mít negativní dopad především na život dětí vyrůstajících v těchto rodinách. Tato nevhodná situace pak často pramení z faktu, že rodičem dítěte může být pouze jeden z homosexuálního páru. Druhý partner není rodičem právním, ale pouze sociálním. Ačkoliv se tedy o dítě reálně stará, z pohledu práva je jeho postavení problematické v tom ohledu, že nemá rodičovskou odpovědnost, s níž souvisí celá řada práv a povinností.³⁴

Za zásadní problém přitom považují skutečnost, že homoparentální rodiny nepoživají ze strany státu ochrany v případě smrti jednoho z rodičů dítěte. Jestliže totiž zemře rodič biologický, zákon neposkytuje žádnou právní jistotu, že dítě zůstane v rodině s rodičem sociálním, případně i se svými sourozenci. Další znevýhodnění těchto rodin je možno nalézt rovněž například v oblasti dědické. V okamžiku, kdy by spolu homosexuální pár uzavřel registrované partnerství, dědil by tento partner, stejně jako manžel, v první dědické skupině, a to s případnými biologickými dětmi zemřelého. Naproti tomu však biologický potomek pozůstalého partnera není po právní stránce dítětem zůstavitele a nemůže v této dědické skupině vůbec dědit.³⁵ Takové dítě by pak, jestliže zůstavitel nepořídí závěti jinak, mohlo dědit teprve ve druhé dědické skupině, ale to pouze za předpokladu trvalého soužití a odkázání na výživu zůstavitele a za podmínky, že zemřelý nebude mít své vlastní potomky.³⁶

Sociální rodiče dítěte jsou znevýhodněni rovněž, co se týče praktických záležitostí rodinného života. Tak například nemohou dítě zastupovat v právním jednání, nemohou za něj

³⁴ BUREŠOVÁ: Homoparentální ..., s. 7 – 8.

³⁵ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 1635

³⁶ Tamtéž, § 1636.

rozhodovat a nemají ani právo na informace například o zdravotním stavu či bydlišti daného dítěte.³⁷

Jak již zároveň bylo zmíněno výše, v současné době není homosexuálním párům v České republice umožněno vstupovat do manželství. Tito mohou využít „*pouze*“ možnosti uzavřít mezi sebou registrované partnerství, kterým se rozumí trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným zákonem č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o registrovaném partnerství“ či „RegP“).³⁸ Registrované partnerství je stejně jako manželství statusový právní vztah, resp. životní společenství, přičemž existence jednoho z těchto institutů vylučuje existenci toho druhého.³⁹ Jak již však ostatně bylo na jiném místě této práce uvedeno, existuje mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím řada rozdílů.

RegP rovněž stanoví, že partneři mají v partnerství stejné práva i povinnosti a o záležitostech partnerského soužití rozhodují oba partneři společně.⁴⁰ Zároveň také výslovně uvádí, že existující partnerství není překážkou výkonu rodičovské odpovědnosti partnera vůči jeho dítěti, ani překážkou svěřeni jeho dítěte do jeho výchovy. Pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, je zároveň druhý partner povinen podílet se na výchově tohoto dítěte.⁴¹

³⁷ POSPÍŠIL, Vojtěch. K osvojení dítěte registrovanými partnery. Časopis pro právní vědu a praxi, 2016 roč. 24, č. 3, s. 458.

³⁸ zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 1 odst. 1

³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 44.

⁴⁰ zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 8

⁴¹ Tamtéž, § 13.

2 Osvojení

Stěžejním právním předpisem upravujícím institut osvojení, je v České republice občanský zákoník. Vedle výše zmíněného zákona se danou problematikou dále zabývá rovněž i zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a to ve své hlavě IV., když upravuje konkrétní podmínky a samotný průběh osvojení, a rovněž i zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, jenž obsahuje procesní úpravu, tedy postup soudu v rámci řízení o osvojení.

Občanský zákoník pojem osvojení upravuje ve svých ustanoveních § 794 an., přičemž jej vymezuje jakožto přijetí cizí osoby za vlastní.⁴² Jedná se tedy o fikci biologického svazku rodičovství přirozeného. Mezi osvojencem a osvojitelem neexistuje biologický vztah rodič-dítě, tento je nahrazen rodičovstvím právním.⁴³ Osvojením zaniká příbuzenský poměr mezi osvojencem a původní rodinou, jakož i práva a povinnosti z tohoto poměru vyplývající a novými rodiči dítěte se stávají osvojitelé.⁴⁴ Proto zákon jakožto jednu z podmínek osvojení vyžaduje, aby mezi osvojitelem a osvojencem byl k okamžiku osvojení takový vztah, jaký je mezi biologickým rodičem a jeho dítětem, případně aby zde k tomuto okamžiku byly alespoň základy takového vztahu. Dalšími obecnými podmínkami osvojení nezletilého, na nichž je nutno bezvýhradně trvat, je soulad osvojení s nejlepšími zájmy dítěte,⁴⁵ zákaz nepatřičného zisku ze souvisejících činností⁴⁶ či přiměřený věkový rozdíl mezi osvojitelem. OZ přitom předpokládá, že věkový rozdíl by zpravidla neměl být menší než šestnáct let.⁴⁷

Jak již bylo zmíněno výše, jelikož osvojení představuje velmi závažný zásah do života nezletilého dítěte, je potřeba trvat na tom, aby k těmto situacím docházelo pouze tehdy, pokud je to v souladu s jeho nejlepšími zájmy. Nejlepší zájem dítěte přitom není v žádném platném právním předpise v České republice definován, jedná se tedy o neurčitý právní pojem, jehož obsah bude muset konkretizovat vždy ten, kdo bude v daném konkrétním případě rozhodovat.⁴⁸ Je jím přitom nutno rozumět zákonný standart, který je uplatňován soudy v případech svěření do péče, opatrovnictví, vyživovací povinnosti po rozvodu a dalších

⁴² zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 794

⁴³ SEDLÁK, Petr. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 599 – 601 (§ 794).

⁴⁴ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 833 odst. 1

⁴⁵ Tamtéž, § 795.

⁴⁶ Tamtéž, § 798.

⁴⁷ Tamtéž, § 803.

⁴⁸ KRŮSTEK, Adam. In MACELA, Miloslav (ed). Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, s. 47 - 49 (§ 5).

sporných otázkách rodinného práva.⁴⁹ Jedním z pramenů zakotvujících tento princip, je rovněž Úmluva o právech dítěte, která ve svém čl. 3 odst. 1 uvádí, že, „zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať již uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonnými orgány.“⁵⁰ Určitou interpretaci zásady nejlepšího zájmu dítěte pak přinesl Výbor pro práva dítěte (OSN), a to v Obecném komentáři č. 14. Zde daný pojem vymezil jakožto komplexní a dynamický koncept obsahující tři základní složky – základní právo dítěte, aby byl jeho nejlepší zájem posouzen a bylo k němu přihlédnuto, základní interpretační princip a v neposlední řadě se jedná o pravidlo procesní, což znamená, že v případech, kdy kterýkoliv orgán přijímá rozhodnutí, jež by mohly mít dopad na život dítěte, bude vždy potřeba posuzovat jak pozitivní, tak i negativní dopady rozhodnutí na dítě, o jehož záležitostech je rozhodováno.⁵¹

Vedle výše vymezených obecných požadavků na osvojení dítěte, občanský zákoník obsahuje rovněž podmínky pro způsobilost stát se osvojitelem. Tyto podmínky musí být naplněny kumulativně, přičemž žádná není méně důležitá než ostatní.⁵² Osvojitelem se proto může stát pouze osoba, která je zletilá, svéprávná, jejíž osobní vlastnosti a způsob života, jakož i důvody a pohnutky vedoucí ji k osvojení zaručují, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem. Zákon zároveň rovněž požaduje, aby zdravotní stav osvojitele neomezoval péči o osvojené dítě ve značné míře.⁵³ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku přitom ve vztahu k tomuto požadavku stanovuje, že „[p]ostulát dobrého zdravotního stavu osvojitele by tak měl být naplněn v podstatě tak, že osvojitel netrpí chorobou, která je s rodičovskou rolí neslučitelná, přičemž výčet takových chorob je ponechán úsudku lékařů.“⁵⁴

Splnění všech výše vymezených požadavků je přezkoumáváno orgánem sociálně-právní ochrany dětí, a to již v okamžiku, kdy osoba žádá o zařazení do evidence uchazečů o osvojení,⁵⁵ tedy nikoliv pouze v okamžiku, kdy soud rozhoduje o osvojení dítěte.⁵⁶ I v tomto

⁴⁹ UNICEF. Protecting the World's Children: Impact of the Convention of the Rights of the Child in Diverse Legal Systems. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 44.

⁵⁰ sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte, čl. 3 odst. 1

⁵¹ Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte [online]. Vláda ČR, 6. června 2014 [cit. 12. března 2018]. Dostupné na <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>>.

⁵² SEDLÁK, Petr. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 627 (§ 799).

⁵³ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 799

⁵⁴ sněmovní tisk 462/0, část č. 1/2 V1.n.z. – občanský zákoník – EU, s. 747

⁵⁵ V případech, kdy půjde nikoliv o zprostředkované osvojení, ale o tzv. osvojení přímé, přezkum podmínek orgánem sociálně-právní ochrany dětí samozřejmě odpadá, a jako první se splněním veškerých zákonem stanovených podmínek pro osvojení dítěte bude zabývat až soud v rámci řízení o osvojení nezletilého dítěte.

okamžiku však musí být dané podmínky splněny, což soud bude v řízení o osvojení vždy přezkoumávat.⁵⁷

Zákon zároveň rovněž vymezuje, kdo se může stát osvojitelem dítěte. V tomto směru přitom uvádí, že osvojitelem se mohou stát buď manželé, jeden z manželů, případně i jiná osoba. Zákon však zároveň konstatuje, že osvojení jinou osobou než manželi, má být pouze výjimečné, a proto by k němu mělo docházet pouze v těch případech, kdy nelze účelu osvojení dosáhnout prostřednictvím společného osvojení manželi.⁵⁸

V souladu s výše vymezeným pak lze rozlišovat osvojení individuální a osvojení společné. Individuální osvojení, tedy osvojení jediným osvojitelem, se dá přitom dále dělit do dvou subtypů, a to na straně jedné osvojení dítěte manželem osvojence, na straně druhé lze rozlišovat rovněž individuální osvojení v užším slova smyslu, což znamená situaci, kdy jediná osoba osvojuje do své individuální péče.⁵⁹

Všechny tři typy osvojení budou v rámci diplomové práce postupně rozebrány, se zaměřením na možnost využití daného institutu ze strany registrovaných partnerů.

2.1 Osvojení dítěte jedním registrovaným partnerem

OZ výslovně vylučuje z osvojení pouze osoby příbuzné v linii přímé, a dále také sourozence (s výjimkou náhradního mateřství).⁶⁰ Velmi dlouhou dobu však existoval v České republice další výslovný zákaz osvojení, a to ve vztahu k registrovaným partnerům. Tento byl upraven v ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství: „*Trvajícím partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.*“⁶¹ Dané ustanovení bylo do právního řádu vtěleno dnem 1. 7. 2006, tedy nabytím účinnosti výše citovaného zákona, přičemž důvodová zpráva k zákonu o registrovaném partnerství jeho přijetí „*odůvodnila*“ pouhým konstatováním, že registrovaní partneři jsou vyloučeni z možnosti osvojení, jelikož je preferována náhradní výchova dítěte heterosexuálním párem.⁶² Toto kontroverzní ustanovení bylo následně zrušeno nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15, nicméně až v roce 2016 vydrželo tedy v českém právním řádu celých deset let. Následující část diplomové práce si

⁵⁶ zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 21

⁵⁷ SEDLÁK, Petr. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 631 – 632 (§ 799).

⁵⁸ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 800

⁵⁹ SEDLÁK, Petr. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 601 (§ 794).

⁶⁰ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů § 804

⁶¹ zákon č. 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 312/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2014, § 13 odst. 2

⁶² sněmovní tisk 969/0, část 1/2 Návrh zákona o registrovaném partnerství, s. 28

pak klade za cíl zanalyzovat dané rozhodnutí Ústavního soudu se zaměřením na otázku, zda na základě ust. § 13 odst. 2 RegP docházelo k nedovolené diskriminaci registrovaných partnerů.

Návrh na zrušení ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství podal Ústavnímu soudu Městský soud v Praze. Ten se zabýval situací muže, který chtěl po uzavření registrovaného partnerství osvojit cizí dítě (tzn. nikoliv dítě svého registrovaného partnera).⁶³ Jednalo se tedy o individuální osvojení v užším slova smyslu. Z tohoto důvodu podal příslušnému správnímu úřadu, tedy obecnímu úřadu obce s rozšířenou příslušností⁶⁴ v místě trvalého pobytu žadatele o osvojení,⁶⁵ žádost o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli. Tento věcně a místně příslušný správní orgán, kterým byl v projednávaném případě konkrétně Úřad městské části Praha 13, odbor sociální péče a zdravotnictví, však svým usnesením ze dne 25. 3. 2014, č.j. P 13-12735/2014, řízení o jeho žádosti zastavil pro zjevnou nepřípustnost s odůvodněním, že žadatel nesplňuje požadavky ustanovení § 800 občanského zákoníku.⁶⁶ Proti tomuto usnesení podal stěžovatel včasné odvolání, jímž namítal rozpor předmětného rozhodnutí prvostupňového orgánu s právními předpisy, přičemž tento spatřoval především ve vztahu k zákazu diskriminace a ochraně práva na rovné zacházení a současně rovněž upozorňoval na nesprávnou argumentaci správního orgánu, když své rozhodnutí opřel mj. o ustanovení § 800 OZ, které však dle názoru stěžovatele na předmětnou situaci vůbec nedopadalo. Naopak, úřad městské části rozhodl na základě ustanovení § 13 odst. 2 RegP, které stěžovatel považoval, stejně jako i citované rozhodnutí prvostupňového orgánu, za protiústavní. Magistrát hlavního města Prahy, odbor správních činností ve zdravotnictví a sociální péči, jakožto odvolací orgán, však svým rozhodnutím ze dne 30. 4. 2014, sp. zn. SOC: 60855/2014, odvolání stěžovatele zamítl a usnesení prvostupňového orgánu potvrdil. Toto své rozhodnutí přitom odůvodnil tvrzením, že „[o]dvolání se na nejvyšší právní normy... je zcela irelevantní, neboť zprostředkování osvojení se řídí primárně nejlepším zájmem dítěte, nikoliv zájmy dospělých žadatelů.“⁶⁷ Ve vztahu k namítanému vadnému odůvodnění prvostupňového rozhodnutí pak uvedl, že pouhé opomenutí uvedení ustanovení § 13 odst. 2 RegP nemůže zvrátit zjevnou nepřípustnost stěžovatelovy žádosti.⁶⁸

⁶³ náleží Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, body 1 – 4

⁶⁴ zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, § 20 odst. 1

⁶⁵ Tamtéž, § 61 odst. 3 písm. b)

⁶⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 2

⁶⁷ zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP

⁶⁸ Tamtéž.

Daným případem se zabývala rovněž i veřejná ochránkyně práv, a to na základě podnětu ze strany advokáta stěžovatele. Veřejná ochránkyně práv v dané věci vydala zprávu o šetření ve smyslu ustanovení § 17 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, ve které konstatovala, že nezjistila porušení právních předpisů, ani jiná pochybení, když jak prvostupňový, tak druhostupňový správní orgán postupovaly v souladu s pozitivním právem, konkrétně s ustanovením § 13 odst. 2 RegP.⁶⁹ Jak veřejná ochránkyně práv správně uvedla, základem dobré správy, ale i spravedlnosti vůbec je zákonnost. Při své činnosti se musí orgány veřejné správy vždy pohybovat v rámci vytyčeném pozitivním právem. Jelikož jsou pak správní orgány vázány celým právním řádem,⁷⁰ vztahuje se na ně rovněž i povinnost aplikovat právo ústavně konformním způsobem. Ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství však v dané situaci ústavně konformně vyložit nešlo, proto nezbylo příslušným správním orgánům, rovněž s ohledem na skutečnost, že správním orgánům není dána možnost řízení přerušit a požádat Ústavní soud o přezkoumání ústavnosti dotčeného ustanovení,⁷¹ rozhodnout jinak, než že žádost stěžovatele na jeho zařazení do evidence uchazečů o osvojení zamítly.⁷²

Vedle konstatování, že ze strany správních orgánů nedošlo v projednávaném případě k žádnému pochybení, se však veřejná ochránkyně práv ve své zprávě o šetření vyjádřila rovněž k samotnému ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství, na jehož základě zamítavé rozhodnutí správních orgánů stálo. Ve vztahu k citovanému ustanovení pak došla k závěru, že je toto nutné považovat za protiústavní, když znemožňuje osvojení pouze z důvodu sexuální orientace potenciálního osvojitele, čímž odporuje ústavnímu pořádku České republiky a sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících (dále jen „Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“) - konkrétně dochází na jeho základě k porušení práva na rovné zacházení.⁷³ Jelikož je pak ke kontrole ústavnosti zákonů nebo jejich částí povolán výlučně Ústavní soud,⁷⁴ ve své zprávě o šetření zároveň doporučila stěžovateli, aby svá práva hájil pomocí správní žaloby u Městského soudu

⁶⁹ zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP

⁷⁰ zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 1

⁷¹ zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, § 64

⁷² zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. a)

v Praze, případně podáním ústavní stížnosti spojené s návrhem na zrušení ust. § 13 odst. 2 RegP.⁷⁵

Správní žalobu proti rozhodnutí odvolacího správního orgánu stěžovatel skutečně podal, přičemž Městský soud v Praze pak na jejím základě dospěl k závěru, že situace, kdy osoba nemůže osvojit dítě pouze z důvodu, že vstoupila do registrovaného partnerství, aniž by byly posuzovány okolnosti, zda je takováto osoba schopna vytvořit odpovídající zázemí pro řádnou výchovu dítěte, zakládá mezi lidmi neodůvodněné rozdíly, pro které neexistují žádné rozumné důvody, a proto podal k Ústavnímu soudu návrh na zrušení ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství pro jeho rozpor s ústavním pořádkem České republiky.⁷⁶

Ústavní soud o návrhu Městského soudu v Praze na zrušení předmětného ustanovení RegP, rozhodl dne 14. 6. 2016, přičemž odůvodnění svého rozhodnutí opřel především o konstatování, že citované ustanovení zákona o registrovaném partnerství, jehož zrušení Městský soud v Praze navrhoval, je v rozporu s lidskou důstojností. Vedle toho však rovněž konstatoval jeho rozpor s čl. 3 odst. 1 usnesení představenstva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Listina základních práv a svobod“ či „LZPS“), tedy se zákazem diskriminace. Ve vztahu k porušení tohoto článku přitom odkázal na vyjádření veřejné ochránkyně práv a sám se ve svém nálezu k této problematice vyjadřuje konstatováním, že *„z této samotné úpravy ani z důvodové zprávy není vůbec seznatelné, jaký racionální důvod zákonodárce ve skutečnosti vedl právě k tomuto řešení, které se ze shora popsaných důvodů jeví jako nelogické, iracionální a ve svém důsledku i diskriminační ve vztahu k osobám, které registrované partnerství uzavřely“*.⁷⁷ Jak však uvádí ve svém odlišném stanovisku Vladimír Sládeček, je ústavněprávní argumentace Ústavního soudu k této otázce dosti chudá a vůbec se nevypořádává se závěry vyplývajícími z judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Ústavní soud se v odůvodnění vůbec nevěnuje kritériu nejlepšího zájmu dítěte, přitom by však tato zásada měla být jedním z limitů pro zákonodárce při přijímání právní úpravy. Druhým z těchto limitů by pak měl být již výše zmíněný zákaz diskriminace. Přitom lze souhlasit rovněž s jeho názorem, že rezignace odůvodnění na standardní postupy dosavadní judikatury Ústavního soudu, jakými jsou mj. test přímé diskriminace či alespoň důkladnější analýza důvodnosti rozlišování, nebyla v daném případě

⁷⁵ zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP

⁷⁶ náleze Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 3

⁷⁷ Tamtéž, body 40 – 48

vhodná a projednávaná problematika by si ji určitě zasloužila.⁷⁸ Z tohoto důvodu bude v následující části diplomové práce podrobeno příslušné ustanovení RegP analýze důvodu rozlišování, s cílem zjistit, zda na jeho základě skutečně došlo k nedovolenému znevýhodňování registrovaných partnerů.

2.1.1 Rozpor ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství s LZPS

Zákaz diskriminace je součástí principu rovnosti, respektive práva na rovné zacházení,⁷⁹ jež je v obecné rovině zakotveno již v čl. 1 Listiny základních práv a svobod, který deklaruje svobodu a rovnost lidí v důstojnosti a právech. Přitom, jak konstatoval rovněž i Ústavní soud, „rovnost svobodného jedince v důstojnosti a právech je základním stavebním kamenem našeho ústavního řádu a promítá se vlastně i do celé Listiny základních práv a svobod“.⁸⁰

Pojem diskriminace vychází z latinského slova „*discriminare*“, které v překladu do českého jazyka znamená „*rozdělovat*“, „*rozlišovat*“. Ačkoliv v původním slova smyslu neměl tento postup a jeho slovní označení žádné negativní konotace, postupem času se pojem začal chápat v negativním slova smyslu, jakožto „*nedůvodné či svévolné rozlišování, které určité skupině škodí*“.⁸¹ Ve smyslu výše uvedeného se tedy tímto pojmem obecně rozumí odlišné zacházení (tj. rozlišování) ve srovnatelných situacích (se srovnatelnými osobami), a to aniž by existovaly objektivní a rozumné důvody pro uplatněný rozdílný přístup. Rozlišování, které sleduje legitimní cíl a je tomuto cíli přiměřené, nebude zakázanou diskriminací.⁸² Právo nebýt diskriminován je dále konkretizováno již výše zmíněným ustanovením čl. 3 odst. 1 LZPS, který konstatuje, že základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu, přičemž dále obsahuje výčet diskriminačních důvodů.⁸³ Nutno však dodat, že tento výčet je pouze demonstrativní, a může být tedy rozšířen rovněž i na důvody v tomto ustanovení výslovně neuvedené.⁸⁴ Dle hodnotových požadavků demokratického právního státu je přitom zakázáno rozlišování založené nejen na libovůli, ale rovněž i rozlišování dotýkající se lidské důstojnosti

⁷⁸ Tamtéž, odlišné stanovisko soudce Vladimíra Sládečka

⁷⁹ zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP

⁸⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 6. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04, bod 24

⁸¹ BOBEK, Michal. In KMEC, Jiří a kol. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1209 (čl. 14).

⁸² KOLDINSKÁ, Kristina. In BOUČKOVÁ, Pavla a kol. Antidiskriminační zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 135 - 136 (§ 2 odst. 3).

⁸³ usnesení představenstva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního předku České republiky, ve znění pozdějších předpisů, § 3 odst. 1

⁸⁴ BOBEK, Michal. In WAGNEROVÁ, Eliška (ed). Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 104 (čl. 3 odst. 1).

jednotlivce.⁸⁵ Bylo to přitom právě porušení lidské důstojnosti, které v projednávaném nálezu Ústavní soud konstatoval.⁸⁶ K diskriminaci může docházet jak jednáním, tak i opomenutím, přičemž se zpravidla nezkoumá zavinění diskriminujícího subjektu, tedy lze do určité míry hovořit o objektivní odpovědnosti za diskriminaci.⁸⁷

Zároveň je nutno upozornit na skutečnost, že čl. 3 odst. 1 LZPS není ustanovením, jež by bylo bezprostředně aplikovatelné samo o sobě, naopak slouží především jako východisko při výkladu jednotlivých základních práv a svobod zahrnutých do Listiny základních práv a svobod. Tento závěr ostatně vyplývá ze samotného textu citovaného ustanovení, které uvádí, že se všem, bez demonstrativně vymezených rozdílů zaručují základní práva a svobody. To znamená, že ústavní garance v daném ustanovení zakotvená se vztahuje nejenom na veškerý obsah Listiny základních práv a svobod, ale rovněž i na obsah pro Českou republiku závazných mezinárodních smluv o lidských právech a svobodách, přičemž z těchto lze pro účely této práce vyzdvihnout především Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod.⁸⁸ Ústavní soud přitom ve svém nálezu dovedl, že projednávaným ustanovením RegP docházelo k porušení práva na zachování lidské důstojnosti člověka a rovněž práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého života – tedy k porušení čl. 1 a čl. 10 odst. 1 a 2, ve spojení s čl. 3 odst. 1 LZPS.⁸⁹

Zároveň konstatoval, že k porušení práva na rodinný život, resp. práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života, v daném případě dojít nemohlo, jelikož neexistuje základní právo na osvojení dítěte. Z tohoto důvodu nemůže být negativním rozhodnutím ve věci osvojení právo na rodinný život porušeno. S tímto závěrem Ústavního soudu je nutno se ztotožnit, ostatně ke stejnému došel rovněž i Evropský soud pro lidská práva ve věci *Fretté proti Francii*, na který Ústavní soud ve svém nálezu Pl. ÚS 7/15 odkazuje. ESLP přitom svůj závěr, že negativním rozhodnutím ve věci osvojení dítěte nedochází k porušení práva na rodinný život, zdůvodnil konstatováním, že dané právo předpokládá již existující rodinu, naopak pouhá touha po založení rodiny bez její reálné existence pro naplnění tohoto práva nemůže postačovat.⁹⁰

⁸⁵ zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP

⁸⁶ náleze Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, body 43 – 48

⁸⁷ KOLDINSKÁ, Kristina. In BOUČKOVÁ, Pavla a kol. Antidiskriminační zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 136 (§ 2 odst. 3).

⁸⁸ JIRÁSKOVÁ, Věra. In KLÍMA, Karel (ed.) Komentář k Ústavě a Listině. 2. díl. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 952 (čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).

⁸⁹ náleze Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 49

⁹⁰ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. února 2002, *Fretté proti Francii*, stížnost č. 36515/97, bod 32

Stejně tak lze však přisvědčit závěru Ústavního soudu, že je nutné otázku osvojení dítěte podřadit pod právo na ochranu soukromí zaručené čl. 10 Listiny základních práv a svobod, jehož obsahem je mj. rovněž i garance „*sebeurčení ve smyslu základního rozhodování o sobě samém*“,⁹¹ a to včetně rozhodování o uspořádání vlastního života. Do soukromého života jednotlivce můžeme ostatně zařadit rovněž i lidskou důstojnost, osobní čest, dobré jméno, případně vnitřní potřebu sociálního kontaktu a sociálního začlenění.⁹² Zároveň ESLP ve svém rozsudku *E.B. proti Francii* výslovně konstatoval, že soukromý život zahrnuje rovněž i „*právo na vytvoření a rozvoj vztahů s jinými lidskými bytostmi*“.⁹³

Právo na zachování lidské důstojnosti pak vyplývá v obecné rovině již z čl. 1 LZPS, který konstatuje svobodu a rovnost lidí v důstojnosti a právech, a dále je zakotveno rovněž jako jedna ze složek práva na soukromí, upraveného v čl. 10 odst. 1 LZPS. „*V základu politiky rovné důstojnosti je axiom, podle něhož je nezbytné si vážit všech lidí rovným dílem.*“⁹⁴ Ústavní soud přitom považuje lidskou důstojnost za základ celé úpravy základních práv a svobod,⁹⁵ která představuje nedotknutelnou hodnotu a je součástí nadpozitivního práva.⁹⁶ Lze ji tedy interpretovat jakožto nejvyšší ústavní princip, který není a nemůže být nikdy podřízen ostatním základním právům a hodnotám.⁹⁷ Jak přitom uvádí Ústavní soud, napadené ustanovení § 13 odst. 2 RegP požadavkům lidské důstojnosti nemůže vyhovět, jelikož je založeno na skutečnosti, že z určitého práva vylučuje určitou skupinu osob. Z důvodu uzavření registrovaného partnerství tak zákonodárce přijetím předmětného ustanovení učinil z registrovaných partnerů de facto jakési osoby „*druhého řádu*“ a navozuje představu méněcennosti těchto osob.⁹⁸

Nezbytnou podmínkou pro konstatování, že se jedná o diskriminaci zakázanou čl. 3 odst. 1 LZPS, je existence tzv. diskriminačního důvodu, tedy důvodu podezřelého, neospravedlnitelného. Jak již bylo zmíněno výše, diskriminační důvody jsou v čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod vymezeny demonstrativním výčtem. Tento tedy není

⁹¹ náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10, bod 29

⁹² WAGNEROVÁ, Eliška. In WAGNEROVÁ, Eliška (ed). Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 281 - 282 (čl. 10).

⁹³ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. ledna 2008, *E.B. proti Francii*, stížnost č. 43546/02, bod 43

⁹⁴ BAROŠ, Jiří. In WAGNEROVÁ, Eliška (ed). Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 55 (čl. 1).

⁹⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 07/15, bod 43

⁹⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. II ÚS 2268/07, body 41, 44

⁹⁷ BAROŠ, Jiří. In WAGNEROVÁ, Eliška (ed). Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 61 (čl. 1).

⁹⁸ náleží Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 07/15, bod 46

uzavřený a obrat „jiného postavení“ autorizuje soudcovské dotváření dalších diskriminačních důvodů. Diskriminační důvod je přitom jádrem testů diskriminace.⁹⁹

Určení diskriminačního důvodu v případě zákazu osvojení registrovanými partnery je přitom poměrně problematické. Mezi odbornou veřejností v této otázce nepanuje shoda a ve své podstatě můžeme hovořit o dvou názorových prouděch v nahlížení na tuto problematiku – první z nich uvádí, že diskriminačním důvodem je sexuální orientace, druhý pak, že rozlišováno je z důvodu vstupu do registrovaného partnerství – zakázaným důvodem je v tomto případě tedy samotná existence registrovaného partnerství, které lze podřadit pod pojem „jiného postavení“, s nímž pracuje čl. 3 Listiny základních práv a svobod.

Dle mého přesvědčení, vhodnější z obou názorů vyplývá mj. ze zprávy o šetření veřejné ochránkyně práv, v níž je konstatováno, že diskriminačním důvodem je v projednávaném případě sexuální orientace potenciálního osvojitele.¹⁰⁰ Ke stejnému závěru se přiklání rovněž i Wintr, když uvádí, že ačkoliv se při vstupu do registrovaného partnerství nezjišťuje sexuální orientace osob, je zřejmé, a tento závěr ostatně vyplývá i z účelu zákona o registrovaném partnerství, že registrovaní partneři budou vesměs osoby homosexuální, příp. bisexuální orientace. Zákaz osvojení dětí registrovanými partnery zakotvený v ust. § 13 odst. 2 RegP tak ve své podstatě mohl dopadat právě pouze na osoby s homosexuální orientací. Důvod pro zakotvení daného ustanovení pak uvádí důvodová zpráva k zákonu o registrovaném partnerství, ve které se konstatuje, že „[o]svojení dítěte registrovanými partnery, resp. kterýmkoliv z partnerů, v době trvání partnerství bude zakázáno. Důvodem je preference náhradní výchovy dítěte heterosexuálním párem.“¹⁰¹ Z takto formulovaného zdůvodnění odepření přístupu k osvojení je přitom naprosto zjevný úmysl zákonodárce vyloučit z přístupu k osvojení homosexuální osoby. Je tedy zřejmé, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství rozlišovalo v možnosti přístupu k osvojení na základě sexuální orientace žadatele.¹⁰²

Názor, že zakázaným důvodem odlišného zacházení s osobami vstoupivšími do registrovaného partnerství, ve vztahu k jejich možnosti přístupu k osvojení, je sexuální

⁹⁹ BOBEK, Michal. In WAGNEROVÁ, Eliška (ed). Listina základních práv a svobod: komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 103 - 104 (čl. 3 odst. 1).

¹⁰⁰ zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP

¹⁰¹ sněmovní tisk 969/0, část 1/2 Návrh zákona o registrovaném partnerství, s. 28

¹⁰² WINTR, Jan. Analýza české právní úpravy osvojení dítěte gayi, lesbami a bisexuálními lidmi ve světle práva Evropské unie a Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách [online]. Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 31. března 2009 [cit. 10. dubna 2018]. Dostupné n https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/analiza_ceske_pravni_upravy_osvojeni.pdf.

orientace těchto osob, je tedy založen na stanovisku, že předmětným ustanovením § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství nedocházelo k přímé, ale naopak k nepřímé diskriminaci. Definici nepřímé diskriminace lze nalézt v zákoně č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (antidiskriminační zákon). Ačkoliv se citovaný právní předpis ve vztahu k projednávanému případu neaplikuje,¹⁰³ je přesto možné v něm obsaženou definici (přímé i) nepřímé diskriminace využít i na daný případ. Ve světle citovaného zákona se přitom nepřímou diskriminací rozumí „*takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů uvedených v § 2 odst. 3 osoba znevýhodněna oproti ostatním.*“¹⁰⁴

Na základě výše vymezeného lze konstatovat, že citované ustanovení RegP upravuje výjimku z obecné regulace institutu osvojení, konkrétně výjimku z obecně stanovených požadavků na osobu potenciálního žadatele o osvojení, když ve své podstatě stanovuje další požadavek, resp. podmínku nutnou pro přístup k osvojení dítěte – neexistenci registrovaného partnerství.¹⁰⁵ Zdálo by se přitom, že kritérium zákazu osvojení v souvislosti se vstupem do registrovaného partnerství je neutrální. Sám zákon o registrovaném partnerství nestanoví, že registrované partnerství by mohly uzavřít pouze osoby homosexuální (příp. bisexuální) orientace. Ostatně samotné ustanovení § 1 zákona o registrovaném partnerství uvádí, že registrovaným partnerstvím je „*trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem*“. Ačkoliv však zákon výslovně nevylučuje, aby osoby s heterosexuální orientací registrované partnerství uzavřely, ze samotného znění příslušného ustanovení, konkrétně z toho, že registrované partnerství může být uzavřeno právě pouze mezi osobami stejného pohlaví, jsou případy, kdy by k této situaci docházelo ze své podstaty nereálné. Proto nelze než konstatovat, že zákon o registrovaném partnerství dopadá pouze na jednu určitou a specifickou skupinu osob, a to osoby s homosexuální (příp. bisexuální) orientací. Pouze tyto totiž budou v reálu uvažovat o zformalizování svého svazku vstupem do registrovaného partnerství. Proto je nepochybné, že v předmětném ustanovení vyjádřený požadavek (neexistence registrovaného partnerství), tedy vyjádřená výjimka z obecně stanovených požadavků na osobu potenciálního žadatele, způsobuje zhoršené postavení

¹⁰³ zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 1

¹⁰⁴ Tamtéž, § 3 odst. 1

¹⁰⁵ KÜHN, Zdeněk. In BOBEK, Michal, BOUČKOVÁ, Pavla, KÜHN, Zdeněk (eds). Rovnost a diskriminace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 52 – 55.

homosexuálních osob, jelikož zformalizováním svazku osob s heterosexuální orientací, tedy uzavřením manželství, obdobné důsledky (vyloučení možnosti osvojení dítěte) nevznikají.¹⁰⁶

Domnívám se tedy, že ve světle výše vymezeného je zcela nepochybné, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství rozlišovalo mezi lidmi z důvodu sexuální orientace, tedy z jednoho ze zakázaných diskriminačních důvodů.¹⁰⁷ Nicméně pouhý závěr existence diskriminačního důvodu ještě neznamená, že k nedovolené nepřímé diskriminaci v projednávaném případě skutečně došlo. Antidiskriminační zákon v ustanovení § 3 odst. 1, jež obsahuje definici nepřímé diskriminace, totiž zároveň uvádí, že ačkoliv jsou naplněny podmínky dle věty první citovaného ustanovení, tj. existence jednání či opomenutí, kterým dochází k znevýhodnění osoby oproti ostatním, a to na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria či praxe, o nepřímou diskriminaci se přesto jednat nebude, jestliže dané neutrální ustanovení, kritérium či praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

Proto, aby bylo možno dojít k závěru, že se v projednávaném případě skutečně jednalo o (nepřímou) diskriminaci z důvodu sexuální orientace, je nutno prvně si odpovědět na otázku, zda není možné konstatovat, že snaha vyloučit registrované partnery, tj. skupinu osob s homosexuální orientací, z možnosti osvojit dítě, je odůvodněna legitimním cílem.

Jak již bylo několikrát zmíněno výše, z důvodové zprávy vyplývá, že zákonodárcovým cílem (tedy důvodem pro zakotvení příslušného ustanovení) bylo, aby byly osvojené děti vychovávány heterosexuálními páry. Z jakého důvodu se však domnívá, že by měly dostat heterosexuální páry přednost, neuvádí. Tento zákonodárcův cíl je již ze své podstaty pochybný, jelikož mezi odborníky z řad psychologů a sociologů převažuje přesvědčení, že výchova homosexuálními osobami není pro dítě o nic škodlivější ani méně prospěšná, než výchova jedinci heterosexuálními. Například Americká asociace psychologů, Americká asociace psychiatrů a (americká) Národní asociace sociálních pracovníků, přední organizace odborníků na duševní zdraví a behaviorálních vědců již v roce 2007, tedy pouhý rok po nabytí účinnosti zákona o registrovaném partnerství (tímto okamžikem se totiž do českého právního řádu dostalo projednávané kontroverzní ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství), uvedly, že „[n]eexistuje žádný vědecký základ pro názor, že gayové a lesby jsou jakkoliv méně vhodnými či schopnými rodiči než heterosexuální rodiče nebo že jsou jejich děti

¹⁰⁶ GROCHOVÁ, Martina. Omezení přístupu k právnímu rodičovství z důvodu uzavření registrovaného partnerství. Právní rozhledy, 2017, roč. 25, č. 1, s. 25-26.

¹⁰⁷ Srov. usnesení představenstva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního předku České republiky, ve znění pozdějších předpisů čl. 3 odst. 1

*jakkoliv méně psychologicky zdravé a adjustované. Při porovnání výsledků mnoha různých forem rodičovství je kriticky důležité dělat odpovídající srovnání. Například rozdíly v důsledku počtu rodičů v domácnosti nemohou být připsovány pohlaví nebo sexuální orientaci rodiče. Výzkum v domácnostech s heterosexuálními rodiči obvykle ukazuje - pokud nejsou jiné rozdíly - že dětem se daří lépe u dvou rodičů než u jednoho. Obvykle citované výzkumné studie v tomto ohledu ale nezkušejí sexuální orientaci rodiče, a proto neumožňují vyvozovat jakékoliv závěry ohledně důsledků toho mít heterosexuální nebo jiné rodiče, případně rodiče stejného nebo různého pohlaví. Ve skutečnosti vědecké výzkumy, které přímo srovnaly výsledky dětí mající rodiče gaye a lesby s výsledky dětí mající heterosexuální rodiče, byly pozoruhodně shodné ve vykazování úplně stejné vhodnosti a schopností rodičů leseb a gayů jako heterosexuálních rodičů, a jejich dětí stejně psychologicky zdravých a dobře adjustovaných jako u heterosexuálních rodičů.*¹⁰⁸

Nad výše uvedené je navíc nutno konstatovat, že předmětné ustanovení ani nebylo schopno předmětného cíle zákonodárce dosáhnout, a to s ohledem na skutečnost, že přístup k institutu osvojení není právním řádem České republiky umožněn pouze heterosexuálnímu páru. Ostatně nebylo tomu tak ani v roce 2006, kdy zákon o registrovaném partnerství vstoupil v účinnost.¹⁰⁹ Naopak právní řád zná nejenom společné osvojení manžely (jakožto heterosexuálním párem), ale rovněž i individuální osvojení jednotlivcem (příp. osvojení manželkou rodiče). Ačkoliv je přístup k osvojení jinými osobami než manželi, případně jedním z manželů, omezen v tom směru, že sám zákon předpokládá jeho výjimečnost (prioritně by se tedy osvojiteli měli stát manželé, resp. jeden z manželů), v okamžiku, kdy by k osvojení jinou osobou došlo, může se osvojitelem stát jakýkoliv člověk, tedy bez ohledu na to, zda žije ve společné domácnosti se svým partnerem nebo se jedná o osobu osamocenu.¹¹⁰ Přitom není omezen přístup k individuálnímu osvojení z důvodu homosexuální orientace jednotlivce. Před vydáním touto prací rozebíraného nálezu Ústavního soudu, tedy ještě za účinnosti ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství, to tedy ve své podstatě znamenalo, že žadatelem o osvojení se mohl stát rovněž i homosexuál, nicméně pouze tehdy, pokud se nerozhodl svůj svazek zlegalizovat, a to bez ohledu na skutečnost, zda žil sám či se svým partnerem. Pak však mohlo docházet ke značně nelogickým případům, kdy například osoba homosexuální orientace, která však neuzavřela registrované partnerství, mohla požádat

¹⁰⁸ STEJNÁ RODINA. 5. STANOVISKA ODBORNÍKŮ [online]. 2013 – 2014 [cit. 15. dubna 2018]. Dostupné na <<http://stejnarodina.cz/stanoviska-odborniku.html>>.

¹⁰⁹ srov. zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, § 64, § 66

¹¹⁰ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 800

o zařazení do evidence žadatelů vhodných stát se osvojiteli (a v době podání návrhu splňovala veškeré podmínky), nicméně v průběhu správního řízení se rozhodla uzavřít registrované partnerství. Tímto činem však přestala splňovat jednu ze základních podmínek pro zařazení do příslušné evidence žadatelů o osvojení dítěte, a proto byla její žádost zamítnuta. Na druhou stranu, pokud by se rozhodla svůj dlouhodobý vztah se svým partnerem „*nezlegalizovat*“, podmínky by stále splňovala a osvojitelem by se stát mohla. V okamžiku, kdy by však osvojila dítě, o toto by se fakticky staral i partner osvojitele. Ústavní soud proto ve světle výše uvedeného došel ke správnému závěru, a sice že napadená zákonná úprava jednoznačně povyšovala formální právní stav, tj. registrované partnerství, nad stav faktický, přičemž však nelze nalézt žádný racionální důvod, který zákonodárce k tomuto postupu vedl.¹¹¹ Naprosté nelogičnosti ustanovení § 13 odst. 2 RegP nasvědčuje i skutečnost, že v okamžiku, kdy už jeden z registrovaných partnerů o dítě pečuje (ať už o dítě vlastní či dítě, jehož osvojitelem se stal ještě před vznikem registrovaného partnerství), zákon ukládá druhému z partnerů (pokud žijí oba partneři ve společné domácnosti) povinnost podílet se na výchově a ochraně vývoje tohoto dítěte.¹¹² Ve světle shora vymezených důvodů se přitom zdá být ustanovení § 13 odst. 2 RegP zcela nelogické a iracionální.

Je tedy naprosto zřejmé, že postup zákonodárce spočívající v zákazu osvojení dítěte v průběhu existence registrovaného partnerství, není způsobilý dosáhnout zamýšleného cíle, výchovy osvojených dětí „*pouze*“ heterosexuálními páry. Lze tedy dospět k závěru, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství (ve znění před jeho zrušením Ústavním soudem) je nutno považovat za diskriminační.

Ústavní soud se však cestou konstatování diskriminace na základě sexuální orientace nevydal. Naproti tomu se přiklonil k názoru, že diskriminačním důvodem bylo v projednávaném případě samotné registrované partnerství – jeho uzavřením totiž dochází k vyloučení z možnosti osvojit dítě. Aplikací projednávaného ustanovení § 13 odst. 2 RegP tedy dochází k diskriminaci těch, kdo uzavřeli registrované partnerství, oproti těm osobám, které v žádné institucionalizované formě vztahu, bez ohledu na svou sexuální orientaci, nežijí.¹¹³ Registrované partnerství přitom není zakázaným důvodem, který by byl výslovně uveden ve článku 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Lze jej však podřadit pod slovní spojení „*jiného postavení*“, se kterým citovaný článek pracuje, a jež vyjadřuje skutečnost, že

¹¹¹ náleží Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, bod 41

¹¹² zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 13 odst. 3

¹¹³ TRNKOVÁ, Lucie. Homoparentální rodina jako vývojový rys. *Rodinné listy*, 2016. roč. 5, č. 9, s. 27.

výčet diskriminačních důvodů v daném ustanovení není uzavřený. Naopak v něm vyjádřený obrat „jiného postavení“ autorizuje soudcovské dotváření dalších diskriminačních důvodů.¹¹⁴

Ústavní soud v dané věci tedy svou argumentaci založil na tvrzení, že napadeným ustanovením docházelo k zásahu do lidské důstojnosti registrovaných partnerů a dále, že bylo porušeno jejich právo na ochranu soukromého života, jehož součástí je i garance sebeurčení. Konstatoval tedy, že napadeným ustanovením jsou z registrovaných partnerů činěny osoby druhého řádu, dané ustanovení jim dává bezdůvodně určité stigma, jež evokuje představu jejich méněcennosti a ve své podstatě z něj tedy vyplývá názor, že registrovaní partneři nejsou schopni se náležitě postarat o dítě. Z jakého důvodu však k tomuto názoru zákonodárce došel, není, jak již ostatně bylo několikrát zmíněno výše, jasné. Nadto, když jedním dechem ukládá v ustanovení § 13 odst. 3 výchovné povinnosti týkající se dítěte, o které již pečuje druhý z registrovaných partnerů.¹¹⁵

Názor Ústavního soudu spočívající v konstatování, že diskriminačním důvodem je existence registrovaného partnerství, je pak založena na diskriminaci přímé, nikoliv nepřímé, jak tomu bylo v případě, kdy byla diskriminačním důvodem dovozena sexuální orientace. Neexistuje zde totiž žádné zdánlivě neutrální ustanovení, kritérium ani praxe. Přímou diskriminací se pak rozumí „*takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo se zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci*“, a to opět z některého ze zakázaných, tj. diskriminačních, důvodů.¹¹⁶ Za účelem odpovědi na již předestřenu otázku, tedy, zda předmětné ustanovení zákona o registrovaném partnerství, jež znemožňovalo osvojení dítěte jedním či oběma registrovanými partnery v době trvání registrovaného partnerství, bylo skutečně diskriminační, a tedy zda na jeho základě docházelo k odlišnému zacházení v přístupu k právu na soukromý život a rovněž k zásahu do lidské důstojnosti člověka, bude v následující části práce aplikován na projednávaný případ tzv. test přímé diskriminace.

Test přímé diskriminace má přitom podobu čtyř otázek: „1) *Jde o srovnatelného jednotlivce nebo skupiny?*, 2) *Je s nimi nakládáno odlišně na základě některého ze zakázaných důvodů?*, 3) *Je odlišné zacházení k dotčenému jednotlivci k tíži (uložením břemene nebo odepřením dobra)?*, 4) *Je toto odlišné zacházení ospravedlnitelné, tj. a) sleduje*

¹¹⁴ BOBEK, Michal. In WAGNEROVÁ, Eliška (ed). Listina základních práv a svobod. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 104 (čl. 3 odst. 1).

¹¹⁵ nález Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, body 43 – 49

¹¹⁶ zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 2 odst. 3

*legitimní zájem a b) je přiměřené?*¹¹⁷ Při aplikaci daného testu je pak nutné odpovídat dané čtyři otázky jednu po druhé. Navíc, pokud bude na některou z prvních tří odpovězeno záporně, o zakázané diskriminaci nebude možno hovořit a k další otázce již nelze přistupovat. U čtvrté otázky se však postup otáčí, to znamená, že pokud bude na tuto odpovězeno záporně, znamená to, že došlo k porušení zákazu diskriminace.¹¹⁸

Pokud tedy dojde k aplikaci výše vymezeného testu na projednávaný případ, bude na prvním místě nezbytné odpovědět si na otázku srovnatelnosti. To ve své podstatě znamená, že je nutno zjišťovat, zda mezi prvky srovnání lze ve vztahu k předmětu jejich srovnání spatřovat více shod než neshod.¹¹⁹ Přitom subjektem, se kterým budeme srovnávat registrovaného partnera, jakožto osobu vyčleněnou z možnosti stát se žadatelem o osvojení, je osoba, která chce osvojit dítě, tj. žadatel o (individuální) osvojení dítěte, jenž nevstoupil do registrovaného partnerství. Přitom není rozhodné, zda takovýto žadatel o osvojení je heterosexuální či homosexuální orientace, protože zákon v této souvislosti nečiní v možnosti přístupu k osvojení žádné rozdíly.¹²⁰

Již výše v této práci bylo zmíněno, že na základě občanského zákoníku je umožněno nejen společné osvojení manželi, ale rovněž i osvojení jednotlivcem, a to bez ohledu na skutečnost, zda tento uzavřel manželství, žije v nesezdaném soužití se svým partnerem či je samostatně žijící osobou.¹²¹ Zároveň však zákon o registrovaném partnerství zakazoval osvojení dítěte pouze z toho důvodu, že osoba vstoupí do registrovaného partnerství. Jediný rozdíl mezi těmito osobami, případnými žadateli o osvojení (v případech individuálního osvojení), spočívá pouze v tom směru, že registrovaní partneři otevřeně přiznali svou sexuální orientaci a rozhodli se svůj vztah s osobou téhož pohlaví zformalizovat. Pouhým aktem vstupu do registrovaného partnerství se však na jejich osobních vlastnostech ničeho nezměnilo. Není možné učinit závěr, že by snad pouhým vstupem do registrovaného partnerství osoba ztratila schopnost být dobrým rodičem, resp. schopnost se odpovídajícím způsobem postarat o dítě. Nelze proto nalézt žádný důvod pro konstatování, že by se osobnost jedince pouhým vstupem do registrovaného partnerství změnila natolik, aby nebyl schopen přijmout cizí dítě za vlastní a o toto dítě pečovat. Je tedy nutno dospět k závěru, že pro účely

¹¹⁷ KOPA, Martin. Když Ústavní soud vaří [online]. 15. března 2015 [cit. 16 dubna 2018]. Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.cz/2015/03/kdyz-ustavni-soud-vari.html>>.

¹¹⁸ Tamtéž.

¹¹⁹ BOBEK, Michal. In WAGNEROVÁ, Eliška (ed). Listina základních práv a svobod: komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 101 – 102 (čl. 3 odst. 1).

¹²⁰ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 799

¹²¹ Tamtéž, § 800

projednávaného případu je nutno na registrované partnery a ostatní osoby (žadatele o osvojení) nahlížet jakožto na srovnatelnou skupinu osob.

Druhý krok v rámci testu přímé diskriminace je možno na tomto místě přeskočit, protože na otázku, zda k rozlišování mezi srovnatelnými osobami dochází ze zakázaného, tj. podezřelého, neospravedlnitelného, důvodu, bylo odpovězeno již výše.

V rámci třetího kroku je dále nutné odpovědět si na otázku, zda je odlišné zacházení dotčenému jednotlivci k tíži. Zde nezbývá, než vyslovit kladnou odpověď, když na jeho základě dochází k vyloučení daného jedince z přístupu k institutu osvojení. Tím je mu odepřena možnost ucházet se o zařazení do evidence uchazečů možných stát se osvojiteli, kterou mají všechny ostatní osoby (tedy ty, které nevstoupily do registrovaného partnerství).

Poslední otázkou, kterou je nutno se v rámci testu přímé diskriminace zabývat, je skutečnost, zda je odlišné zacházení s registrovanými partnery ospravedlnitelné. Na tuto otázku je však nutno odpovědět si záporně, ostatně z jakého důvodu tomu tak je, již bylo podrobně rozebráno na jiném místě této práce.

Z výše vymezeného tedy vyplývá, že bez ohledu na to, zda bude za diskriminační důvod považována sexuální orientace jednotlivce či naopak existence registrovaného partnerství, v obou případech je nutné dospět ke stejnému závěru, tedy, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství bylo skutečně diskriminační, a jako takové muselo být zrušeno. Lze se přitom domnívat, že aplikovatelné jsou oba dva přístupy k dané otázce. Ačkoliv sama zastávám názor, že by bylo vhodnější, aby Ústavní soud zvolil cestu konstatování diskriminace na základě sexuální orientace, jelikož jak uvádí např. Grochová, vyslovení daného závěru společně s vyjádřením, „*že takovéto diskriminační ustanovení nemá v právním řádu demokratického právního státu své místo, by mělo svůj význam do budoucna jako zdvižený prst zákonodárci*“, ¹²² není možné konstatovat, že pochybil, když se touto cestou nevydal a naopak označil diskriminačním důvodem samotné registrované partnerství.

2.1.2 Rozpor ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství s Úmluvou

Na základě výše vymezeného není tedy pochyb, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství bylo protiústavní, a to z důvodu porušení výše vymezených ustanovení Listiny základních práv a svobod. Nadto je však možno také upozornit na skutečnost, že předmětné ustanovení zakládalo rovněž rozpor s Úmluvou o ochraně lidských

¹²² GROCHOVÁ: Omezení ..., s. 26.

práv a základních svobod, konkrétně s jejím čl. 14, zakotvujícím zákaz diskriminace. K tomuto závěru ostatně došla rovněž veřejná ochránkyně práv ve své zprávě o šetření.¹²³

Stejně jako v případě zákazu diskriminace zakotveného v čl. 3 odst. 1 LZPS, diskriminační důvody jsou v ustanovení čl. 14 Úmluvy vymezeny demonstrativně. Proto, ačkoliv v daném výčtu není, na rozdíl od Listiny základních práv a svobod, za diskriminační důvod výslovně uvedena ani sexuální orientace, je nepochybné, že tuto lze beze všech pochybností vztáhnout pod pojem „jiné postavení“. Ostatně ke stejnému závěru dospěla rovněž i judikatura Evropského soudu pro lidská práva.¹²⁴ Stejně tak by bezpochyby šlo pod daný pojem vztáhnout i registrované partnerství.

Z judikatury ESLP přitom vyplývá dvojí možné použití daného ustanovení. Stejně jako čl. 3 odst. 1 LZPS má i čl. 14 Úmluvy vždy povahu nesamostatnou, akcesorickou.¹²⁵ Ostatně tento závěr vyplývá přímo z textu předmětného ustanovení, které uvádí, že „[u]žívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace [...]“.“¹²⁶ K jeho porušení tedy může dojít pouze ve vztahu k některému materiálnímu článku Úmluvy. V projednávaném případě by pak šlo uvažovat o porušení čl. 8 Úmluvy.¹²⁷ Jak již však bylo zmíněno výše, nikde, tedy ani v předmětném článku, není garantováno právo na osvojení dítěte. Proto k porušení čl. 8 Úmluvy dojít nemůže. V projednávaném případě nás však nezajímá, zda skutečně došlo k porušení citovaného ustanovení, ale zda došlo k diskriminačnímu jednání. Přitom dle stávající judikatury ESLP, k aktivaci zákazu diskriminace není nutné, aby bylo jiné (hmotné) ustanovení Úmluvy skutečně porušeno, dokonce není nutné, aby bylo vůbec aplikováno. Pro účely zákazu diskriminace postačí, pokud namítaná diskriminace spadá do rámce či sféry tohoto jiného ustanovení Úmluvy.¹²⁸

Pokud bychom výše vymezené obecné poznatky vztáhli na projednávaný případ, bylo by nutné se ptát, zda právo na osvojení spadá do tohoto věcného rámce ustanovení čl. 8 Úmluvy. Daná otázka pak již byla ESLP zodpovězena, když tento ve svém rozsudku *E.B.*

¹²³ zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP

¹²⁴ srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. ledna 2003, L. a V. proti Rakousku, stížnost č. 39392/98 a 39839/98; rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. prosince 1999, Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku, stížnost č. 33290/96

¹²⁵ BOUČKOVÁ, Pavla. In BOUČKOVÁ, Pavla a kol. Antidiskriminační zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 27 (§ 2 odst. 3).

¹²⁶ sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, čl. 14

¹²⁷ čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.“

¹²⁸ BOBEK, Michal. In KMEC, Jiří a kol. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1213 (čl. 14).

proti Francii dospěl ke kladnému závěru. Soud v citovaném rozsudku rovněž odkázal na svou judikaturu, ze které vyplývá, že v okamžiku, kdy státy ve svém vnitrostátním právu nějaké právo zakotví, je třeba, aby bylo aplikováno nediskriminačním způsobem.¹²⁹ Zároveň však z rozsudku není patrné, který zájem chráněný čl. 8 byl v projednávaném případě dotčen. S ohledem na skutečnost, že v daném případě ještě nešlo o adopci konkrétního dítěte,¹³⁰ dal by se jen těžko mezi stěžovatelkou a neidentifikovaným dítětem dovodit rodinný život. Proto se zdá, že ESLP věc posoudil tak, že tato spadá pod život soukromý.

Aby bylo možné konstatovat, že k diskriminaci na základě čl. 14, ve spojení s čl. 8 Úmluvy skutečně došlo, je nutné prokázat, že: „1) stát zacházel rozdílně s různými osobami v požívání práv/svobod zaručených Úmluvou, přičemž 2) tyto osoby byly v analogickém postavení nebo naopak 3) stát opomněl zacházet s osobami rozdílně v požívání práv/svobod zaručených Úmluvou, přičemž 4) tyto osoby se nacházely v podstatně rozdílných situacích, a 5) toto rozdílné zacházení nebo opomenutí zacházet rozdílně nemělo objektivní a racionální odůvodnění nebo nebylo proporcionální k zamýšlenému cíli, i když cíl mohl být sám o sobě legitimní.“¹³¹ Jedná se tedy ve své podstatě o shodné otázky, na jaké by si měl zodpovědět vnitrostátní soud v případě, kdy zkoumá, zda došlo k diskriminaci na základě čl. 3 odst. 1 LZPS. Odpověď na tyto otázky tedy byla dána již výše, když bylo rozebíráno, zda došlo k diskriminaci na základě čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Výše citované závěry lze přitom beze všech pochybností vztáhnout i na nyní rozebíranou problematiku.

V případě, kdy však rozhoduje ESLP o porušení čl. 14 Úmluvy, přistupuje k výše vymezeným otázkám ještě jedna, a sice zda rozdílné zacházení zašlo za hranice volného uvážení daného státu (*margin of appreciation/marged' appréciation*). Smluvním státům je totiž judikaturou ESLP přiznán „*prostor pro uvážení při posouzení, zda a do jaké míry ospravedlňují rozdíly v jinak podobných situacích rozdílné zacházení*“.¹³² Vlastní uvážení se pak vztahuje ke všem výše popsáním kritériím, které musí být prokázány pro konstatování diskriminace na základě čl. 14 Úmluvy a tyto hodnotové volby by se přitom měly vždy v maximální možné míře respektovat. Šíře volného uvážení však bude vždy zároveň nutně záležet na okolnostech každého jednotlivého případu a je úzce spjata také s diskriminačním

¹²⁹ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. ledna 2008, E.B. proti Francii, stížnost č. 43546/02, bod 41

¹³⁰ V případě projednávaném ESLP se jednalo o situaci, kdy státní orgány nedaly homosexuální stěžovatelce svolení k žádosti o adopci.

¹³¹ PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Vladimíra. Diskriminace z pohledu Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Bulletin Advokacie, 2006, roč. 13, č. 4, s. 19.

¹³² rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. února 2011, Andrlé proti České republice, stížnost č. 6260/08, body 48 - 49

důvodem. Pokud se totiž bude jednat o diskriminační důvod, jež ESLP řadí mezi zvláště závažné, prostor pro vlastní uvážení státu se tím razantně zmenší a ze strany státu bude nutno předložit „*velmi závažné důvody*“, které budou způsobilé dané vyčleňování zdůvodnit. Přitom diskriminace z důvodu sexuální orientace se dle závěrů dosavadní judikatury ESLP mezi tyto zvláště závažné diskriminační důvody rovněž řadí. Lze však konstatovat, že zákonodárce požadované „*velmi závažné důvody*“, které by odůvodňovaly vyčlenění registrovaných partnerů z možnosti osvojit dítě, nedoložil.

Z výše uvedených důvodů, i ve spojení se závěry vyplývajícími z citovaného rozsudku *E.B. proti Francii*¹³³ je tedy nutno dospět k závěru, že v projednávaném případě došlo k porušení čl. 14, ve spojení s čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

2.2 Osvojení biologického dítěte druhého registrovaného partnera

Druhým typem osvojení je osvojení biologického dítěte druhého partnera, tzv. přiosvojení či také second-parent adoption. Na rozdíl od ostatních typů osvojení, v případě second-parent adoption nedochází k zániku příbuzenského poměru mezi osvojencem a biologickým rodičem, který je partnerem, resp. manželem, osvojitele, ani k zániku příbuzenského poměru mezi osvojencem a jeho ostatními příbuznými.¹³⁴ Cílem takového osvojení je přitom „*vytvoření právních vazeb odpovídajících sociálnímu rodičovství, neboť obvykle dochází k osvojení manželem rodiče v situaci, kdy buď již dítě osvojitele chápe jako svého (sociálního) rodiče, nebo je natolik malé, že převládá vůle rodiče a osvojitele vytvořit i po právní stránce rodinu, která bude odpovídat sociální realitě.*“¹³⁵ Výsledkem pak tedy bude situace, kdy dítě má v rodném listě zapsané dva rodiče – adoptivního i biologického.¹³⁶

Rovněž v případě přiosvojení dítěte musí být naplněny podmínky § 805 OZ - je tedy zapotřebí souhlasu dítěte a jeho rodiče. Souhlasu druhého rodiče (tedy toho, jehož příbuzenský poměr osvojením zaniká) není potřeba pouze v případech, kdy tento rodič není znám, resp. není zapsán v rodném listě dítěte,¹³⁷ případně pokud jsou splněny zákonné podmínky pro vyslovení, že souhlas rodiče s osvojením dítěte není potřebný.¹³⁸

¹³³ Tedy, že není možné zamítnout žádost o osvojení pouze z důvodu sexuální orientace žadatelky. Takový důvod je tedy důvodem nepřijatelným.

¹³⁴ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 833 odst. 2

¹³⁵ SEDLÁK, Petr. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 738 (§ 833).

¹³⁶ OTÁHALOVÁ, Lucie. Evropský soud pro lidská práva vydal zásadní rozhodnutí k adopcím dětí stejnopohlavními páry. Bulletin Centra pro lidská práva a demokracii, 2013, roč. 5, č. 3, s. 11.

¹³⁷ TRNKOVÁ: Homoparentální rodina ..., s. 27.

¹³⁸ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 818, § 819

Český právní řád však přiosvojení umožňuje pouze manželům. Registrovaní partneři i osoby nesezdané jsou tedy z této možnosti zcela vyloučeni.¹³⁹ Již několik let se přitom vede debata, zda by tento typ osvojení neměl být zpřístupněn rovněž i registrovaným partnerům. Poslanecké sněmovně byly dokonce předloženy hned dva návrhy novely zákona o registrovaném partnerství, na jejichž základě mělo dojít k umožnění osvojení dítěte registrovaným partnerem biologického rodiče. Oba přitom počítaly s tím, že osvojením partnerem rodiče získá dítě postavení společného dítěte partnerů.

První z těchto návrhů byl předložen Poslanecké sněmovně skupinou poslanců dne 11. 9. 2014. První čtení bylo pak zahájeno dne 14. 7. 2016, projednávání však bylo následně přerušeno a s koncem volebního období Poslanecké sněmovny zcela ukončeno.¹⁴⁰ Druhý návrh zákona byl předložen Poslanecké sněmovně vládou, a to dne 8. 11. 2016.¹⁴¹ Jak uvádějí jeho autoři v důvodové zprávě, očekávalo se, že tento vládní návrh by mohl být projednán dříve a rychleji než návrh poslanecký.¹⁴² I projednávání tohoto návrhu zákona však bylo s koncem volebního období ukončeno.¹⁴³ V současné době již žádné podobné návrhy novely zákona o registrovaném partnerství předloženy nebyly.

Projednávané návrhy novely zákona měly své kritiky i zastánce. Kritici novely především upozorňovali na skutečnost, že tato jde mimo tradiční rámec právního pojetí rodiny, a ve své podstatě staví registrované partnerství na roveň manželství. Domnívali se rovněž, že nová právní úprava není potřebná, když každé dítě má dva biologické rodiče – otce a matku. I v případě, kdy pak rodič, jenž vstoupil do registrovaného partnerství, zemře, dítě má stále druhého biologického rodiče. V okamžiku, kdy tohoto nemá, nastupuje institut osvojení. Z tohoto důvodu dovozovali kritici nadbytečnost daného návrhu novely zákona.¹⁴⁴

Naopak zastánci prosazující danou novelu zákona o registrovaném partnerství poukazovali na skutečnost, že v těchto případech dítě již fakticky žije ve společné domácnosti s registrovanými partnery. Na této situaci nic nezmění skutečnost, zda bude nebo nebude partnerem rodiče osvojeno. To znamená, že osvojení dítěte nebude mít žádný vliv na to,

¹³⁹ Tamtéž, § 833 odst. 2

¹⁴⁰ Sněmovní tisk 320 – Novela z. o registrovaném partnerství [online]. psp.cz, [cit. 18. dubna 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=320>>.

¹⁴¹ Sněmovní tisk 957 – Novela z. o registrovaném partnerství [online]. psp.cz, [cit. 18. dubna 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=957>>.

¹⁴² Sněmovní tisk 957/0, část č. 1/4 Novela z. o registrovaném partnerství, s. 16

¹⁴³ Sněmovní tisk 957 – Novela z. o registrovaném partnerství [online]. psp.cz, [cit. 18. dubna 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=957>>.

¹⁴⁴ KABÁTOVÁ, Šárka. Osvojení dítěte partnera v homosexuálních párech? Vláda návrh odsouhlasila [online]. LIDOVKY.cz, 24. října 2016 [cit. 18. dubna 2018]. Dostupné na <https://www.lidovky.cz/vlada-chce-umoznit-priosvojeni-ditete-sexualnich-parech-1ab-/zpravy-domov.aspx?c=A161024_132405_In_domov_sk>.

v jakém prostředí bude toto nadále vyrůstat.¹⁴⁵ Registrovaný partner rodiče má navíc ze zákona povinnost podílet se na výchově a péči o dané dítě. Na straně druhé však nemá postavení rodiče. Partner rodiče dítěte tedy například nemůže zastupovat dítě při právních jednáních, získávat informace o zdravotním stavu, udělit plnoprávný souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, ani s dítětem pobývat ve zdravotnickém zařízení. Navíc nemá k dítěti vyživovací povinnost a dítě není jeho nepominutelným dědicem ani dědicem ze zákona v první třídě jako právně uznané děti partnera. Partner rodiče dítěte jej dokonce ani nemůže předat pedagogickému pracovníkovi mateřské školy či jej od něj přebírat.¹⁴⁶ Ostatně tato otázka byla již rozebírána v první kapitole diplomové práce.

S ohledem na dané skutečnosti je tedy nutno souhlasit s názorem Pospíšila, že touto právní úpravou postavil zákonodárce registrovaného partnera, který není rodičem dítěte, do značně nezáviděníhodného postavení, kdy mu sice na straně jedné ukládá povinnost o dítě pečovat, zároveň mu však nepřiznává žádná práva, jež by mu výkon této povinnosti usnadnila.¹⁴⁷

Ve světle výše uvedeného proto nelze než souhlasit s názorem uváděným v důvodové zprávě k vládnímu návrhu novely zákona o registrovaném partnerství, a sice že dětem „vyrůstajícím v rodinách registrovaných partnerů, na rozdíl od dětí vyrůstajících v manželství, je tak odepřena možnost mít dva rovnoprávné rodiče, a jsou nuceny podstupovat na denní bázi situace, v kterých je jejich rodina zákonem považována za neplnohodnotnou, za rodinu „druhé kategorie“. Pokud by ovšem bylo umožněno osvojení dítěte partnerem rodiče, stal by se tento plnoprávným rodičem a výše popsané problémy by byly vyřešeny. Obecně platí, že v nejlepším zájmu dítěte je život v rodině. Z právních i dalších odborných dokumentů přitom plyne, že pohlaví či sexuální orientace rodiče jsou pro posouzení jeho rodičovských schopností naprosto irelevantní. Z odborného hlediska tedy nic nebrání tomu, aby děti mohly být vychovávány ve stejnopohlavní rodině a následně jejími členy i osvojeny, pokud je to v konkrétním případě v jejich nejlepším zájmu. Naopak paušální zákazy osvojení mohou vést k zásahům do práv dětí i rodičů na jejich společný rodinný život a ve svém konečném důsledku k diskriminaci nejen rodičů, ale především samotných dětí.“¹⁴⁸

Sama se proto přikláním k závěru, že by mělo být registrovaným partnerům umožněno přiosvojení dítěte svého partnera, případně partnerky za stejných podmínek, jako v případě

¹⁴⁵ TRNKOVÁ: Homoparentální rodina..., s. 27.

¹⁴⁶ Více k této problematice viz sněmovní tisk 957/0, část č. 1/4 Novela z. o registrovaném partnerství, s. 8-9.

¹⁴⁷ POSPÍŠIL: K osvojení dítěte ..., s. 458.

¹⁴⁸ sněmovní tisk 957/0, část č. 1/4 Novela z. o registrovaném partnerství, s. 9

manželů, jelikož opačný přístup není v souladu s jeho nejlepšími zájmy, když dané dítě neodůvodněně znevýhodňuje a staví ho do situace, kdy často může mít pouze jediného právního rodiče.¹⁴⁹ K tomuto závěru je nutno dospět tím spíše, když, jak bylo již ostatně zmíněno výše, mezi odborníky v současné době převažuje přesvědčení, že výchova homosexuálními jedinci není pro dítě méně prospěšná, než výchova osobami heterosexuálními. Na druhou stranu je však nutno pohlížet na danou problematiku v souladu se závěry konstatovanými Evropským soudem pro lidská práva, a sice že není možné situaci, kdy je přiosvojení umožněno pouze manželům, považovat za diskriminační. Z vyslovení daného názoru jej neodradil ani protiargument stěžovatelek, že osoby stejného pohlaví v daném případě manželství uzavřít nemohly. Naopak, v návaznosti na tento poukázal na skutečnost, že Úmluva o lidských právech a základních svobodách v žádném svém ustanovení nezaručuje osobám stejného pohlaví právo na uzavření manželství.¹⁵⁰ ESLP tedy ve vztahu k otázce přiosvojení zastává názor, že na registrované partnery nelze nahlížet, jako by byly ve stejném postavení jako manželské páry, a to i s ohledem na skutečnost, že manželství zakládá zvláštní status osob, které jej uzavřou, se kterým jsou spojeny specifické společenské, osobní a právní důsledky.¹⁵¹ Bude proto bezesporu záležet pouze na zákonodárci, jakou cestu zvolí v okamžiku, kdy mu bude v budoucnu případně předložen obdobný návrh zákona, jako tomu bylo v minulosti.

2.3 Společné osvojení dítěte registrovanými partnery

Třetím typem osvojení, které OZ systematicky rozlišuje, je tzv. osvojení společné. Tento způsob osvojení pak zákon zároveň považuje rovněž za typ prioritní. Společnými osvojiteli se přitom mohou dle platné zákonné úpravy stát pouze manželské páry, přičemž pojem manželé, se kterým příslušné ustanovení občanského zákoníku pracuje, nelze v těchto případech zaměňovat s pojmem registrované partnerství.¹⁵² To tedy znamená, že společné osvojení dítěte osobami stejného pohlaví není v současné době v České republice možné, a to ani v tom případě, kdy homosexuální pár uzavře registrované partnerství. Tuto situaci by

¹⁴⁹ K této problematice ostatně rovněž viz nálezy Ústavního soudu ze dne 19. listopadu 2015, sp. zn. Pl. ÚS 10/15, odlišné stanovisko soudkyně Kateřiny Šimáčkové. Ačkoliv se daná situace nevztahuje přímo na tzv. přiosvojení registrovanými partnery, je tento nálezy s projednávanou problematikou úzce provázán.

¹⁵⁰ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. března 2012, Gas a Dubois proti Francii, stížnost č. 25951/07

¹⁵¹ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. února 2013, X a ostatní proti Rakousku, stížnost č. 19010/07

¹⁵² SEDLÁK, Petr. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 634 (§ 800).

přítom mohla změnit již zmíněná novela občanského zákoníku, která by stejnopohlavním párům rovněž otevřela možnost vstupovat do manželství.

Společné osvojení pak ve své podstatě znamená, že dítě nezískává pouze jednu, ale hned dvě osoby, které k němu mají rodičovskou odpovědnost. Příbuzenský poměr dítěte se tedy zakládá k oběma z manželů a osvojenec získává postavení společného dítěte těchto manželů.¹⁵³

Ze zákonné úpravy je přitom seznatelný úmysl zákonodárce, aby osvojené dítě vyrůstalo v úplné rodině v tradičním slova smyslu. Ačkoliv je více méně pochopitelné, z jakého důvodu není institut společného osvojení přístupný párům nesezdaným, nepovažují za vhodnou právní úpravu, jež by z této možnosti vyloučila rovněž i registrované partnery. Úplnou rodinou v tradičním slova smyslu přitom rozumíme rodinu tvořenou manželským párem, mužem a ženou, a jejich dítětem, resp. dětmi. Tento cíl zákonodárce je však za současné právní úpravy nedosažitelný, a to právě i s ohledem na skutečnost, že ačkoliv společné osvojení je přístupno pouze manželům, existuje v České republice rovněž i možnost osvojení individuálního, jež je přístupná jednotlivcům bez ohledu na skutečnost, zda spolu uzavřeli manželství, registrované partnerství či žijí v nesezdaném páru nebo dokonce samostatně bez druhého partnera. V praxi tedy existují případy, kdy dítě v tradiční formě rodiny nežije. Na této skutečnosti pak nemůže ničeho změnit ani fakt, že společné osvojení je privilegovaným typem osvojení. Tím dokáže být pouze zajištěno, že těchto osvojených dětí vyrůstajících mimo tradiční typ rodiny bude o něco méně, zcela vymýtit tuto situaci však právní úprava z povahy věci nedokáže. Pokud však dospějeme k tomuto závěru, je nutno se ptát, zda by, především s ohledem na nejlepší zájem dítěte, neměl být umožněn institut společného osvojení, pokud ne párům nesezdaným, tak alespoň registrovaným partnerům, když i u tohoto svazku zákon předpokládá určitou míru trvalosti. Za současné právní úpravy totiž dochází především k nerovnému postavení těchto dětí ve vztahu k dětem, jež jsou osvojeny manžely, když je těmto dětem odepřena možnost mít dva právní rodiče, kteří k němu budou mít rodičovskou odpovědnost. Zákonodárce tak danou právní úpravou povyšuje zájem na ochraně tradiční rodiny nad nejlepší zájem dítěte. Ten by však měl být vždy předním hlediskem v okamžiku, kdy je rozhodováno o životě dítěte. Proto lze dospět k závěru, že současná právní úprava je nevyhovující a mělo by dojít k její změně.

¹⁵³ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 832, § 833

Závěr

V České republice existují tři typy osvojení nezletilého dítěte – individuální osvojení, osvojení dítěte manželem osvojence (jakožto jeden ze subtypů osvojení individuálního) a osvojení společné. Až do roku 2016 přitom byli registrovaní partneři ze všech těchto třech typů osvojení vyloučeni, a to na základě ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství. Ke změně situace došlo až nálezem Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15, který předmětné ustanovení zrušil, a tím registrovaným partnerům umožnil přístup k osvojení individuálnímu. Ostatní dva modely osvojení, tedy osvojení dítěte manželem osvojence, jakož i osvojení společné, jsou však stále platným právem registrovaným partnerům (a ostatně i nesezdaným pářím) zapovězeny. Důvodem proč zákonodárce přistoupil k znemožnění osvojení nezletilých dětí ze strany registrovaných partnerů, pak byla preference výchovy dítěte heterosexuálními páry, resp. tedy preference tzv. tradiční rodiny. I z tohoto důvodu je institut společného osvojení, jakož i osvojení dítěte manželem osvojence, umožněno pouze manželům, nikoliv tedy registrovaným partnerům či osobám nesezdaným.

Tradiční rodinou se přitom v současném chápání daného smyslu slova rozumí rodina nukleární, složená z obou biologických rodičů, žijících v manželském svazku, a jejich dětí. Takové pojetí tradiční rodiny je nicméně pouze laickým významem tohoto pojmu, když tradiční rodina z pohledu sociálních věd neexistuje již bezmála více než sto let. Lze tedy konstatovat, že ačkoliv se daný pojem odvolává na tradice a má tendenci rodinu prezentovat jakožto jev, který je historicky a kulturně neměnný, opak je pravdou, když i samotný pojem tradiční rodina se v průběhu let značně vyvíjel. Je tedy nepochybné, že vzhledem k neustále se rozvíjející společnosti je nutno konstatovat, že neexistuje žádný jediný správný model rodinného existování.

Zároveň je nutno dojít k závěru, že daného cíle zákonodárce nelze za současné právní úpravy dosáhnout. Je tomu tak i s ohledem na skutečnost, že individuální osvojení je přístupné rovněž i jednotlivcům, a to bez ohledu na skutečnost, zda tito uzavřeli manželství, registrované partnerství či žijí v nesezdaném páru nebo dokonce samostatně bez druhého partnera. To tedy znamená, že v praxi se můžeme setkat s případy, kdy dítě v tradiční formě rodiny nežije, přičemž na této skutečnosti nemůže ničeho změnit ani fakt, že společné osvojení je privilegovaným typem osvojení. Nicméně i v okamžiku, kdybychom dospěli k závěru, že tradiční rodina skutečně vyžaduje ochranu, je nutno na danou problematiku

nahlížet rovněž s přihlédnutím k principu nejlepšího zájmu dítěte, kterým je nutno rozumět zákonný standard, jenž musí být uplatňován mimo jiné i v případech otázek spojených s osvojením dítěte. Daný princip přitom stojí na předpokladu, že zájem dítěte musí být vždy předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí. Lze se však domnívat, že současnou právní úpravou osvojení dochází k založení nerovnosti mezi dětmi osvojenými manžely a dětmi osvojenými právě například registrovanými partnery, když je posledně jmenovaným dětem odepřena možnost mít dva právní rodiče, kteří by k nim měli rodičovskou odpovědnost. Je tedy možno učinit závěr, že současná právní úprava není v souladu s nejlepšími zájmy dítěte a mělo by dojít k její změně.

Cílem diplomové práce bylo posouzení souladu aktuální právní úpravy osvojení nezletilých dětí registrovanými partnery, a rovněž i právní úpravy účinné přede dnem 14. června 2016, tedy před vydáním nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15, se zásadou rovného zacházení a zákazem diskriminace zaručenými články 1 a 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a taktéž s článkem 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i s právem na rodinný život zaručeným článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Je přitom nutno konstatovat, že právní úprava účinná před vydáním citovaného nálezu Ústavního soudu, tedy za účinnosti ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, byla diskriminační, když bez dalšího registrované partnery vylučovala z možnosti osvojení nezletilých dětí. Zároveň však v otázce určení diskriminačního důvodu nepanuje mezi odbornou veřejností shoda a ve své podstatě můžeme hovořit o dvou názorových prouděch v nahlížení na danou problematiku – první z nich uvádí, že diskriminačním důvodem je sexuální orientace, druhý názorový proud je pak založen na předpokladu, že zakázaným důvodem je samotná existence registrovaného partnerství, které lze podřadit pod pojem „jiného postavení“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Přitom se lze domnívat, že aplikovatelné jsou oba přístupy k dané otázce.

Sám Ústavní soud se přitom v citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 7/15 přiklonil k závěru, že diskriminačním důvodem je samotná existence registrovaného partnerství, když jeho uzavřením dochází k vyloučení z možnosti osvojit dítě. Dospěl tedy k závěru, že stanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství ve své podstatě diskriminovalo jedince, kteří uzavřeli registrované partnerství, oproti těm osobám, které v žádné institucionální formě vztahu, bez ohledu na svou sexuální orientaci, nežijí. Svou argumentaci přitom založil na tvrzení, že napadeným ustanovením docházelo k zásahu do lidské důstojnosti registrovaných

partnerů a současně rovněž bylo porušeno jejich právo na ochranu soukromého života, jehož součástí je i garance na sebeurčení.

Osobně se však domnívám, že vhodnějším přístupem by bylo konstatování, že diskriminačním důvodem je sexuální orientace osvojitele. Ačkoliv se totiž při vstupu do registrovaného partnerství tato nezjišťuje, ze samotného účelu zákona o registrovaném partnerství vyplývá, že registrovanými partnery budou vesměs osoby homosexuální, případně bisexuální orientace. Proto je nutno dovodit, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství tak ve své podstatě mohlo dopadat pouze na osoby s touto orientací. Přitom rovněž i z důvodové zprávy k zákonu o registrovaném partnerství byl seznatelný úmysl zákonodárce vyloučit z přístupu k osvojení nezletilých dětí homosexuální osoby, když uvádí, že důvodem zákazu osvojení registrovanými partnery je preference náhradní výchovy dítěte heterosexuálním párem. Z výše vymezeného pak dle mého přesvědčení jednoznačně vyplývá, že diskriminačním důvodem byla sexuální orientace potenciálního osvojitele.

Jelikož přitom předmětné ustanovení zákona o registrovaném partnerství nesledovalo žádný legitimní cíl, je nutno konstatovat, že ustanovení § 13 odst. 2 zákona o registrovaném partnerství bylo diskriminační, a jako takové muselo být zrušeno.

Ve světle výše uvedeného je pak rovněž nutno dospět k závěru, že předmětné ustanovení bylo v rozporu též s ustanovením čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Zároveň je však nutno konstatovat, že k zásahu do práva na rodinný život, resp. práva na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života, nedošlo, jelikož neexistuje základní právo na osvojení dítěte.

Ve vztahu k otázce osvojení biologického dítěte druhého registrovaného partnera je v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva třeba vycházet ze závěru, že situaci, kdy je tento institut přípustný pouze manželskému páru, nelze považovat za diskriminační. Přesto se však domnívám, že současná právní úprava není vyhovující, a to především z toho důvodu, že dětem vyrůstajícím v rodinách registrovaných partnerů, je na rozdíl od dětí vyrůstajících v manželství odepřena možnost mít dva rovnoprávné rodiče. Současná právní úprava proto není v souladu s nejlepšími zájmy dítěte a je dokonce možno tvrdit, že zakládá nerovnost mezi těmito dětmi. Nadto je nutno rovněž upozornit na skutečnost, že v daných případech již dítě fakticky ve společné domácnosti s registrovanými partnery žije, a jeho rodinné prostředí se tedy přisvojením nijak nezmění.

Současná právní úprava tzv. přiosvojení navíc vedle samotných dětí staví do značně nezáviděného postavení rovněž i registrovaného partnera rodiče, když má ze zákona povinnost podílet se na výchově a péči o dítě svého partnera, na druhé straně mu však zákon nepřiznává žádná práva, která by mu výkon této jeho povinnosti usnadnila.

V okamžiku, kdy ESLP dospěl k závěru, že není diskriminační, situace, kdy je institut tzv. přiosvojení přístupný pouze manželům, je možno dovodit, že tím spíše nelze za diskriminaci registrovaných partnerů označit situaci, kdy je společné osvojení nezletilého dítěte zákonem přiznáno pouze manželskému páru. Na druhou stranu se však domnívám, že i v tomto případě dochází danou právní úpravou k nerovnému postavení dětí vyrůstajících v registrovaném partnerství ve vztahu k dětem osvojenými manžely. Ostatně z jakého důvodu k danému závěru docházím, již bylo vymezeno výše. Jelikož tedy nepovažuji současnou právní úpravu v souladu s nejlepšími zájmy dítěte, domnívám se, že by mělo dojít k její změně.

Současnou situaci by přitom mohla vyřešit novela občanského zákoníku, jejíž návrh byl Poslanecké sněmovně předložen dne 12. 6. 2018, a kterým by došlo k umožnění přístupu k institutu manželství všem osobám bez ohledu na pohlaví. Tím by pak stejnopohlavní páry získaly přístup ke zbylým dvěma typům osvojení, jež jsou jim v současné době platnou právní úpravou odepřeny.

Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace

1. BOBEK, Michal, BOUČKOVÁ, Pavla, KÜHN, Zdeněk. Rovnost a diskriminace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 471 s.
2. BOUČKOVÁ, Pavla a kol. Antidiskriminační zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 405 s.
3. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 1349 s.
4. HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Rodinné právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 328 s.
5. KLÍMA, Karel a kol. Komentář k Ústavě a Listině. 2. díl. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 923-1441 s.
6. KMEC, Jiří a kol. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 1660 s.
7. KRAUS, Blahoslav a kol. Člověk – prostředí – výchova: K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. 199 s.
8. KUTÁLKOVÁ, Petra. Duhové rodiny ve stínu státu: situace homoparentálních rodin s malými dětmi. Praha: Prague Pride, 2015. 70 s.
9. MACELA, Miloslav a kol. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. 912 s.
10. RADVANOVÁ, Senta a kol. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 197 s.
11. UNICEF. Protecting the World's Children: Impact of the Convention of the Rights of the Child in Diverse Legal Systems. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. 272 s.
12. WAGNEROVÁ, Eliška a kol. Listina základních práv a svobod: komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 906 s.

Příspěvky ve sborníku

1. SOKOLOVÁ, Věra. „A co děti? ...“: gay a lesbické rodičovství. In FORMÁNKOVÁ, Lenka, RYTÍŘOVÁ, Kristýna (eds). abc feminismu. Brno: NESEHNUTÍ, 2004, s. 80 - 96.

Články

1. BUREŠOVÁ, Kateřina. Homoparentální rodina. *Rekodifikace & praxe*, 2015, roč. 3, č. 9, s. 8 - 11.
2. GROCHOVÁ, Martina. Omezení přístupu k právnímu rodičovství z důvodu uzavření registrovaného partnerství. *Právní rozhledy*, 2017, roč. 25, č. 1, s. 22 - 28.
3. OTÁHALOVÁ, Lucie. Evropský soud pro lidská práva vydal zásadní rozhodnutí k adopcím dětí stejnopohlavními páry. *Bulletin Centra pro lidská práva a demokracii*, 2013, roč. 5, č. 3, s. 11 - 16.
4. PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Vladimíra. Diskriminace z pohledu Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. *Bulletin Advokacie*, 2006, roč. 13, č. 4, s. 18 - 28.
5. POSPÍŠIL, Vojtěch. K osvojení dítěte registrovanými partnery. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2016 roč. 24, č. 3, s. 451 - 462.
6. TRNKOVÁ, Lucie. Homoparentální rodina jako vývojový rys. *Rodinné listy*, 2016. roč. 5, č. 9, s. 26 - 29.

Internetové zdroje

1. HAMPLOVÁ, Ludmila. Tradiční rodina již přes sto let neexistuje. Není to ale špatně, říká socioložka [online]. *LIDOVKY.cz*, 25. září 2016 [cit. 7 června 2018]. Dostupné na <https://www.lidovky.cz/existuje-jeste-tradicni-rodina-dmt-/zpravy-domov.aspx?c=A160924_150515_ln_domov_ELE>.
2. JSME FÉR. Máme 70 tisíc podpisů pod peticí za manželství pro gay a lesbické páry [online]. *jsmefér.cz*, [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <<https://www.jsmefer.cz/>>.
3. KABÁTOVÁ, Šárka. Osvojení dítěte partnera v homosexuálních párech? Vláda návrh odsouhlasila [online]. *LIDOVKY.cz*, 24. října 2016 [cit. 18. dubna 2018]. Dostupné na <https://www.lidovky.cz/vlada-chce-umoznit-priosvojeni-ditete-sexualnich-parech-lab-/zpravy-domov.aspx?c=A161024_132405_ln_domov_sk>.
4. KOPA, Martin. Když Ústavní soud vaří [online]. 15. března 2015 [cit. 16 dubna 2018]. Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.cz/2015/03/kdyz-ustavni-soud-vari.html>>.
5. KOVÁŘOVÁ, Daniela. Manželství není pro všechny [online]. *iDNES.cz*, 2. května 2018 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <<https://danielakovarova.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=661133>>.

6. KUBÍČKOVÁ, Klára. Když se milují, není co řešit, myslí si Češi [online]. jsmefer.cz, 24. dubna 2018 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <https://www.jsmefer.cz/vyzkum_verejneho_mineni>.
7. MEDIAN. Výzkum témat pro debaty před volbami do PSP 2017 [online]. median.eu, srpen – září 2017 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <http://www.median.eu/cs/wp-content/uploads/2017/10/6517051_Vyzkum_temat_pro_debaty_prvni_polovina_web.pdf>.
8. PRAGUE PRIDE, z.s.. Petice [online]. jsmefer.cz, [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/zamanzelstvi/pages/282/attachments/original/1512122040/petice_manzelstvi_web.pdf?1512122040>.
9. PROUD. Manželství pro všechny bez rozdílu – je to fér? Ptá se nová kampaň, která vybízí k diskusi [online]. proud.cz, 19. dubna 2017 [cit. 8. června 2018]. Dostupné na <<http://proud.cz/novinky/237-manzelstvi-pro-vsechny-bez-rozdilu-je-to-fer-pta-se-nova-kampan-ktera-vybizi-k-diskuzi.html>>.
10. SEDLÁČKOVÁ, Anna. Specifika dětí z homoparentálních rodin [online]. Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2009 [cit. 10. června 2018]. Dostupné na <<http://old.planovanirodiny.cz/view.php?cislocclanku=2009110501>>.
11. Sněmovní tisk 320 – Novela z. o registrovaném partnerství [online]. psp.cz, [cit. 18. dubna 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=320>>.
12. Sněmovní tisk 957 – Novela z. o registrovaném partnerství [online]. psp.cz, [cit. 18. dubna 2018]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=957>>.
13. STEJNÁ RODINA. 1. CO JE RODINA? [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 7. června 2018]. Dostupné na <<http://www.stejnarodina.cz/co-je-rodina.html>>.
14. STEJNÁ RODINA. 3. CESTY K RODIČOVSTVÍ [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 10. června 2018]. Dostupné na <<http://www.stejnarodina.cz/cesty-k-rodicovstvi.html>>.
15. STEJNÁ RODINA. 4. ARGUMENTY PRO A PROTI [online]. stejnarodina.cz, 2013-2014 [cit. 10. června 2018]. Dostupné na <<http://stejnarodina.cz/argumenty-pro-a-proti.html>>.
16. STEJNÁ RODINA. 5. STANOVISKA ODBORNÍKŮ [online]. 2013 – 2014 [cit. 15. dubna 2018]. Dostupné na <<http://stejnarodina.cz/stanoviska-odborniku.html>>.
17. Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte [online]. Vláda ČR, 6. června 2014 [cit. 12. března 2018]. Dostupné na

<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>.

18. WINTR, Jan. Analýza české právní úpravy osvojení dítěte gayi, lesbami a bisexuálními lidmi ve světle práva Evropské unie a Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách [online]. Poradna pro občanství, občanská a lidská práva, 31. března 2009 [cit. 10. dubna 2018]. Dostupné na https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/analyza_ceske_pravni_upravy_osvojeni.pdf.

Legislativní akty

1. sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o právech dítěte
2. sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
3. usnesení představenstva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního právního řádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
4. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
5. zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
6. zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů
7. zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
8. zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
9. zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
10. zákon č. 115/2006 Sb., zákon o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 312/2013 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2014
11. zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů
12. zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů
13. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

1. náleží Ústavního soudu ze dne 6. června 2006, sp. zn. Pl. ÚS 42/04
2. náleží Ústavního soudu ze dne 29. února 2008, sp. zn. II ÚS 2268/07
3. náleží Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10
4. náleží Ústavního soudu ze dne 19. listopadu 2015, sp. zn. Pl. ÚS 10/15
5. náleží Ústavního soudu ze dne 14. června 2016, sp. zn. Pl. ÚS 7/15
6. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 21. prosince 1999, Salgueiro da Silva Mouta proti Portugalsku, stížnost č. 33290/96
7. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. února 2002, Fretté proti Francii, stížnost č. 36515/97
8. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 9. ledna 2003, L. a V. proti Rakousku, stížnost č. 39392/98 a 39839/98
9. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 22. ledna 2008, E.B. proti Francii, stížnost č. 43546/02
10. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. února 2011, Andrlé proti České republice, stížnost č. 6260/08
11. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. března 2012, Gas a Dubois proti Francii, stížnost č. 25951/07
12. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. února 2013, X a ostatní proti Rakousku, stížnost č. 19010/07

Ostatní zdroje

1. zpráva o šetření veřejného ochránce práv ze dne 1. července 2014, sp. zn. 2977/2014/VOP
2. sněmovní tisk 201/0, část č. 1/4 Novela zákona – občanský zákoník
3. sněmovní tisk 462/0, část č. 1/2 Vl.n.z. – občanský zákoník – EU
4. sněmovní tisk 957/0, část č. 1/4 Novela z. o registrovaném partnerství
5. sněmovní tisk 969/0, část 1/2 Návrh zákona o registrovaném partnerství

Shrnutí

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou osvojení nezletilých dětí ze strany registrovaných partnerů. Cílem této práce je přitom posouzení souladu aktuální právní úpravy osvojení nezletilých dětí registrovanými partnery, a rovněž i právní úpravy přede dnem 14. 6. 2016, tedy před vydáním předmětného nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15, se zásadou rovného zacházení a zákazem diskriminace zaručenými články 1 a 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a taktéž s článkem 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i s právem na rodinný život zaručeným článkem 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Za daným účelem je práce rozčleněna do dvou kapitol. První kapitola se zaměřuje na otázku rodiny, kdy na prvním místě je rozebrána otázka tzv. tradičního modelu rodiny. Následně je v rámci této kapitoly pojednáváno o institutu manželství a o pojmu homoparentální rodina. Druhá kapitola diplomové práce se zaměřuje na samotnou problematiku osvojení nezletilých dětí registrovanými partnery. Zvýšená pozornost je pak věnována individuálnímu osvojení nezletilého dítěte. Pozornosti však neujdou rovněž osvojení biologického dítěte druhého registrovaného partnera a společné osvojení dítěte.

Summary

In my thesis I deal with the issue of adoption of minor children by registred partners. The aim of this thesis is to assessing the compatibility of the current legal regulation of the adoption of minor children by registered partners as well as the legal regulations before 14th June 2016, that means before the release of Constitutional Court's judgment Pl. ÚS 7/15, with the principle of equal treatment and non-discrimination guaranteed by Articles 1 and 3 of the Charter of Fundamental Rights and Freedoms and by Article 14 of the European Convention on Human Rights, as well as the right to family life guaranteed by Article 8 of The European Convention on Human Rights.

For that purpose the thesis is divided into two chapters. First chapter deals with the issue of family. On the first place I defined the so-called traditional family model. In the first chapter are also discussed the institute of marriage and the concept of homoparental family. The second chapter of this thesis is focuses on the issue of the adoption of minor children by registered partners. Increased attention is paid to individual adoption of a minor child. However, second-parent adoption and joint adoption are also included.

Seznam klíčových slov

Homoparentální rodina, registrované partnerství, manželství, osvojení, individuální osvojení, osvojení dítěte druhého registrovaného partnera, společné osvojení, nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 7/15

Key words

Homoparental family, registered partnership, marriage, adoption, individual adoption, second-parent adoption, joint adoption, Constitutional Court judgment Pl. ÚS 7/15